

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΤΟΣ ΜΖ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΑΥΓ. - 1 ΣΕΠΤ. 1998

ΑΡΙΘ. 15

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ἁγία ἀνάργυρος ἰατρὸς καὶ ἱαματικὴ Ἑρμιόνη. — Μητροπ. Ν. Ἰωνίας **Κωνσταντίνου**, Παῦλος, ὁ μέγας Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν. — Ἐπισκ. Ἀχελώου **Εὐθυμίου**, Ἐ' Ὁμάδες ἐκκλησιαστικῆς ἐφημερίας. — Ἀρχιμ. Μακαρίου **Βαβλά**, Ἡ Γέννηση τῆς Θεοτόκου. — Ἀλεξ. Μ. **Σταυρόπουλου** — Στεφ. Χρ. **Κουμαρόπουλου**, Συνεργασία ἐνορίας καὶ θεολόγου καθηγητῆ. — Πρωτοπρ. Νικολάου Γ. **Σκιαδαρέση**, Ποιμαντικὴ ἀξιοποίηση τοῦ τουρισμοῦ. — Πρεσβυτ. Γερασίμου **Ζαμπέλη**, Ναρκωτικά: τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς ἐποχῆς μας. — Θεόδωρου Ι. **Ψαριώτη**, Τὰ «οἰκολογικὰ» τοῦ «φλογεροῦ λαοπαιδευτῆ». — Νικ. Κ. **Δρατσέλα**, Ἡ ἸΕ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. — Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

« ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ »

Δεκαπενθήμερο Περιοδικό

Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήναι
Τηλ. καὶ Fax 7218308

Ἐκδότης - Διευθυντῆς
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Προϊστάμενος
Σωκρ. Μαυρογόνatos. Τηλ. 72.10.734.

Ἡ ἁγία ἀνάργυρος ἰατρὸς καὶ ἱαματικὴ Ἑρμιόνη

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὅσοι μελετοῦν προσεκτικῶς καὶ λεπτομερῶς τὸ ἱεραποστολικὸ καὶ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὶς πρῶτες (ἀποστολικὲς καὶ μεταποστολικὲς) χριστιανικὲς δεκαετίες, μένουν ἐκπληκτοὶ ἀπὸ τῆ — σὲ πολλοὺς τομεῖς ρηξικέλευθη — δρᾶσι διακεκριμένων χριστιανῶν γυναικῶν. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς ξεχωριστὴ θέσι κατέχει ἀναμφιβόλως ἡ ἀνάργυρος ἰατρὸς καὶ ἱαματικὴ ἁγία Ἑρμιόνη, τῆς ὁποίας τὴ μνήμη ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴν 4η Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἁγία Ἑρμιόνη ἦταν μία ἀπὸ τὶς τέσσαρες θυγατέρες τοῦ διακόνου καὶ εὐαγγελιστοῦ Φιλίππου, οἱ ὁποῖες, κατὰ τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ἦσαν «παρθέναι καὶ προφητεύουσαι» (Πράξ. κα' 9), δηλαδή ἦσαν ἀφιερωμένες στὸν Θεὸ καὶ εἶχαν τὸ χάρισμα τῆς προφητείας, πὺ τὶς καθιστοῦσε ἰκανὲς νὰ προλέγουν μέλλοντα καὶ νὰ ἀπευθύνουν λόγους διδασκαλίας, προτροπῆς, παραινήσεως καὶ παρακλήσεως. Ἐπὶ πλέον εἶχαν τὴν εὐτυχία νὰ ἀνατραφοῦν στὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης μέσα στὴ θαλασσινὴ μῆτραι οἰκογενεῖας, πὺ φιλοξενοῦσε τὸν Ἀπόστολο Παῦλο (Πράξ. κα' 8) καὶ ἦταν φητώριο διακονικῆς ἀγάπης καὶ ὀρημητῆριου εὐαγγελισμοῦ. Τὸ σπῆτι τῆς εὐλογημέ-

νης αὐτῆς οἰκογενείας ἐμψυχωνόταν ἀπὸ τὸν ἅγιο Φίλιππο, ὁ ὁποῖος ἦταν ἕνας τῶν πρώτων «ἑπτὰ διακόνων» (Πράξ. στ' 3-5' κα' 8), ποὺ ἐξελέγησαν γιὰ τὴν ἄσκησι τοῦ ἔργου τῆς ὠργανωμένης χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης στὴν πρώτη Ἐκκλησία, καὶ στὴ συνέχεια ἀπέκτησε καὶ τὸν τιμητικὸ τίτλο τοῦ «εὐαγγελιστοῦ» (Πράξ. κα' 8), διότι «εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας» τῶν γειτονικῶν περιοχῶν (Πράξ. η' 40). Ἀσκώντας τὸ ἔργο τοῦ «εὐαγγελιστοῦ», «ἐποίει σημεῖα» καὶ διάφορα θαύματα (Πράξ. η' 6), βάπτισε Σίμωνα τὸν Μάγον (Πράξ. η' 13) καὶ τὸν Αἰθίοπα εὐνοῦχον αὐλικὸν καὶ ἀνώτερον ἀξιωματικὸν Κανδάκης τῆς βασιλείας τῶν Αἰθιοπῶν (Πράξ. η' 26-39). Ὁ Εὐσέβιος τονίζει ὅτι οἱ φέροντες τὸν τίτλο τοῦ «εὐαγγελιστοῦ» στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία ἔρχονται πρώτοι στὴ διαδοχὴ τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ διάκονος καὶ «εὐαγγελιστὴς» Φίλιππος ἀναφέρεται καὶ ὡς «ἀπόστολος», δηλαδὴ ὡς ἀνήκων στὸν εὐρύτερο κύκλο τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὸν ἐκ τῶν Δώδεκα Ἀπόστολο Φίλιππο. Εἶναι λάθος νὰ θεωροῦνται οἱ 4 θυγατέρες του ὡς «θυγατέρες τοῦ (ἐκ τῶν Δώδεκα) Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου» (τὸ λάθος αὐτὸ π.χ. ἔγινε ἀπὸ κάποιον Γάϊον: Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἰστ. 3, 31).

Ἀνάμεσα στὶς τέσσαρες προφήτιδες αὐτῆς θυγατέρες τοῦ διακόνου Φιλίππου ξεχώριζε ἡ ἁγία Ἐρμιόνη, ποὺ σπούδασε Ἰατρικὴν καὶ Φιλοσοφίαν καί, καθὼς ἦταν ἐμποτισμένη ἀπὸ τὸ ἱεραποστολικὸ πνεῦμα τοῦ ἐκλεκτοῦ πατέρα της, εἶχε στὴν Καισάρεια ἀκτινοβόλο δρᾶσι, συνδυάζοντας τὶς ἱατρικὰς γνώσεις μὲ τὸ θεοδῶρητο προφητικὸ - διδακτικὸ, ἀλλὰ καὶ ἱαματικὸ χάρισμα, ἀσκώντας δωρεὰν Ψυχοσωματικὴν Ἰατρικὴν, θεραπεύοντας — μὲ πίστιν καὶ προσευχὴν — ἀσθένειες ψυχῶν καὶ σωμάτων καὶ συντελώντας στὴ διάδοσι καὶ στερέωσι τοῦ Χριστιανισμοῦ. Πιθανῶς ἐπάνω της ἀσκοῦσε κάποιαν ἐπίδρασι καὶ τὸ φωτεινὸ παράδειγμα τῶν ἀναργύρων ἰατρῶν καὶ ἱαματικῶν γυναικῶν Ζηναΐδος καὶ Φιλονίλλας, οἱ ὁποῖες ἦσαν συγγενεῖς τοῦ Ἀπ. Παύλου ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας.

Σὲ κάπως προχωρημένη ἡλικία ἡ ἁγία Ἐρμιόνη θέλησε νὰ ἐπισκεφθῆ στὴν Ἐφεσο τὸν

ἅγιο Ἰωάννη τὸν Θεολόγο, ἀλλὰ δὲν τὸν πρόλαβε. Εἶχεν ἐκδημῆσει πρὸς Κύριον. Ἀλλὰ στὴν πόλι αὐτὴ δροῦσε ἱεραποστολικῶς ὁ ἐξαίρετος μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου Πετρῶνιος, ὁ ὁποῖος ἔπεισε τὴν Ἐρμιόνη καὶ τὴν συνοδεύουσαν αὐτὴν ἀδελφὴν τῆς προφήτιδα Εὐτυχίδα νὰ διέλθουν τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς των στὴν Ἐφεσο καὶ νὰ συνεχίσουν τὸ ἀνακαινιστικὸ ἔργο τους ὀδηγώντας τοὺς ἀνθρώπους στὸν Χριστό. Ἄνοιγαν τὶς καρδιὰς ὄλων, πρὸ πάντων μὲ τὸ κλειδὶ τῆς ἀγάπης, ποὺ τὴν σκορποῦσαν ἀφειδῶς στὸ πρῶτο ὠργανωμένο πανδοχεῖο - νοσοκομεῖο, ποὺ ἴδρυσεν ἡ ἁγία Ἐρμιόνη.

Γι' αὐτὸ, τὸ 1996 στὸ 35ο Διεθνὲς Συνέδριο Ἱστορίας τῆς Ἰατρικῆς, ποὺ ἔγινε στὴν Κῶ, μὲ ὀργανωτὴ τὸν Καθηγητὴ κ. Σπύρο Μαρκέτο, κατόπιν σχετικῆς εἰσηγήσεως τοῦ Ἐπικ. Καθηγητοῦ κ. Ἄρ. Εὐτυχιάδου, ἀναγνωρίσθηκε ἀπὸ ὄλους τοὺς συνέδρους ὡς πρωτοπόρος σκαπανεύς τοῦ θεσμοῦ τῶν πανδοχείων - νοσοκομείων, τὰ ὁποῖα πολλαπλασιάσθηκαν καὶ ὀργανώθηκαν συστηματικώτερον στοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Στὸ νοσοκομεῖο τῆς ἡ ἁγία Ἐρμιόνη «ἐθεράπευε δωρεὰν κάθε ἀσθενὴ μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἱατρικὴ τῆς τέχνης» (Ἀριστοτέλους Εὐτυχιάδου, Γυναῖκες ἱατροὶ ἅγιες ἀνάργυρες προστάτιδες τῆς Ἰατρικῆς, περ. «Ἐκκλησία», 15 Νοεμβρίου 1996, σ. 784).

Στοὺς συνέδρους τῆς Κῶ διανεμήθηκε καὶ φωτογραφία τῆς θαυμασθείσης ἀπὸ ὄλους εἰκόνας τῆς ἁγίας, ἡ ὁποία φιλοτεχνήθηκε ἀπὸ τὴν ἐξαίρετη ἁγιογράφου κυρία Αἰκατερίνα Ἀποστόλου μὲ ὀδηγίους τοῦ κ. Εὐτυχιάδου. Στὸ βάθος τῆς εἰκόνας, ἡ ὁποία παρουσιάζει τὴν ἁγία νὰ κρατῆ στὰ χέρια της ἱατρικὰ ἐργαλεῖα καὶ φάρμακα, εἰκονίζεται ἡ πόλις τῆς Ἐφέσου, ἐνῶ πλησίον τῆς ἁγίας πρὸς τὰ ἀριστερὰ αὐτῆς εἰκονίζεται τὸ οἰκοδόμημα τοῦ πανδοχείου - νοσοκομείου αὐτῆς. Εἶναι εὐχάριστον, ὅτι πολλοὶ ἔως σήμερα — ὅπως λ.χ. στὴν Ἐρμιόνη — καταφεύγουν στὴν ἁγία, ἡ ὁποία ἀποδεδειγμένως τελεῖ πολλὰ θαύματα, ἐνῶ ἱερὲς μονὲς καὶ ἰ. ναοὶ ζητοῦν νὰ ἀντικαταστήσουν παλαιότερη εἰκόνα της μὲ τὴν φιλοτεχνηθεῖσα ἀπὸ τὴν κ. Αἰκ. Ἀποστόλου, ἡ ὁποία ὑπενθυμίζει τὴν ἰδιαίτερη ἱατρικὴ της δρᾶσι.

Παῦλος, ὁ μέγας Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν*

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Κωνσταντίνου

Ὁ Χριστοκῆρυξ τῶν ἐθνῶν

Εἰς ποίαν ἡλικίαν εὐρίσκετο ὁ Παῦλος ὅταν ἤρχισε τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν. Βέβαιον εἶναι, ὅτι κατὰ τὸν λιθοβολισμόν τοῦ Πρωτομάρτυρος Στεφάνου, εἰς τὸν ὁποῖον παρευρίσκετο καὶ ὁ Παῦλος, ἦτο «νεανίας», 24 περιπίου ἐτῶν.

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἤρχισε νὰ διώκη τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἔργον τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς διήρηκεν ὠρισμένα ἔτη. Ὅταν ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος κατὰ τὴν πορείαν του πρὸς Δαμασκὸν καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸ Ἀποστολικὸν ἔργον, ἴσως νὰ ἦτο 28-30 ἐτῶν. Ἐκτοτε καὶ ἐπὶ 30 περίπου ἔτη ἔσπερε ἀφειδῶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ καμφθῆ ἀπὸ κόπους, θυσίας καὶ ταλαιπωρίας καὶ ἀπὸ καμμίαν ἄλλην περίστασιν.

Τὸ κήρυγμά του εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀνεφέρετο εἰς τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς «ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. 9,20), ὁ Μεσσίας, τὸν ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνας ἀνέμενον μὲ πόθον πολὺν καὶ οἱ Ἰσραηλίται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐθνικοί, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας. Αὐτὸν τὸν κοσμοπόθητον Μεσσίαν καὶ Λυτρωτὴν οἱ Ἑβραῖοι κατεδίκασαν εἰς τὸν ἐπονείδιστον σταυρικὸν θάνατον. Διὰ νὰ ἀναστηθῆ ὁμως Ἐκεῖνος μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὡς Θεὸς παντοδύναμος, καὶ διὰ νὰ εὐρίσκεται ἤδη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καθήμενος ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ Θεοῦ Πατρὸς του.

Μέχρι τῆς ὥρας πὸν ἀπεκαλύφθη εἰς τὸν Παῦλον ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἠγνώνει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ μονογενής. Ἄρα, διὰ νὰ κηρύττῃ ὁ Παῦλος ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, φαίνεται ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἀπεκάλυπεν εἰς αὐτὸν τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀλήθειαν.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου προὔξενησε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας ἀκροατάς του, διότι ὅλοι ἐγνώριζον, ὅτι ἐκεῖνος μέχρι τῆς ὥρας αὐτῆς ἦτο ὁ πορθῶν καὶ διώκων τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἐφοβήθησαν μήπως τὸ κήρυγμα αὐτὸ ἦτο πλεκτάνη, διὰ νὰ συλλάβῃ τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας.

Τὸ κήρυγμά του ὁ Παῦλος, συμφώνως πρὸς

τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, δὲν τὸ περιώρισε μόνον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ ἐπεξέτεινε αὐτὸ καὶ εἰς ἄλλας χώρας, ὅπως εἶναι ἡ Ἀντιόχεια, τὴν ὁποίαν κατέστησε ἱεραποστολικὸν κέντρον του, ἡ Συρία, ἡ Κιλικία, καθὼς καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη.

Ὁ Παῦλος καθ' ὅλας τὰς περιουσίας του ἀπηθύνετο κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τῆς διασποράς, κατόπιν δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐθνικούς, συναντῶν αὐτοὺς εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ τοὺς ναοὺς των, ὅπως π.χ. τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, εἰς Ἀθήνας. Τὸ ἔργον του τὸ ἀποστολικὸν τὸ αἰσθάνεται ὡς πηγὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀντλεῖ δυνάμεις, μὲ τὰς ὁποίας παραμερίζει πᾶσαν δυσκολίαν πὸν παρουσιάζεται ἐμπρὸς του. Ἡ πίστις του καὶ ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸν Σταυρωθέντα Ἰησοῦν εἶναι βαθυτάτη, διότι πιστεύει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτόν, τὸ «ἔκπρωμα», ἀπὸ ἄκραν ἀγαθότητα καὶ εὐσπλαγχνίαν, καλέσας αὐτὸν εἰς σωτηρίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Παῦλος ἐπιθυμεῖ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ πάντα τὰ ἔθνη, διὸ καὶ γίνεται «τὰ πάντα τοῖς πᾶσιν, ἵνα πάντως τινὰς σώσῃ» (Α' Κορ. 9,22), διὰ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς πάντας εἰς τὸν Χριστόν.

Κατὰ τὴν συνελθούσαν εἰς Ἱεροσόλυμα τὸ ἔτος 51 μ.Χ. Ἀποστολικὴν Σύνοδον, ὁ Παῦλος διεδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλον, ἐπιτυχῶν κατ' αὐτὴν νὰ πείσῃ τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους ὅτι ἡ σωτήριος τοῦ Χριστοῦ χάρις δὲν πρέπει νὰ περιορισθῆ μόνον μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν, καθ' ὅσον ὁ Θεὸς «θέλει πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Τιμ. 2,4).

Ὁ Παῦλος ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας ἐχρησιμοποιοῖ εὐρύτατα τὴν Παλ. Διαθήκην, ἀποδεικνύων δι' αὐτῆς, ὅτι ὁ Μεσσίας, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς εἶχε ὑποσχεθῆ εἰς τοὺς προγόνους των, δὲν ἦτο ἄλλος ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ὁ ὁποῖος ἐθυσιάσθη ἐκουσίως ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας, πρὸς δὲ τοὺς ἐθνικούς ἀπευθυνόμενος ἀπεδείκνυε, ὅτι ἡ λατρεία τῶν εἰδώλων ἦτο μωρία, ἀφοῦ οἱ θεοὶ των εἶχον τὰ ἴδια μὲ αὐτοὺς πάθη καὶ ἐλαττώματα καὶ τὰς ἰδίας ἠθικὰς πτώσεις καὶ παρεκτροπὰς.

Ὁ Παῦλος εἶναι συγγραφεὺς 14 ἐπιστολῶν, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς τὸν Κανόνα τῆς

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 212 τοῦ ὑπ' 14 τεύχους.

Ε' ΟΜΑΔΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΑΣ

Τού Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἡ «ἐφημερία» εἶναι θεσμός τῆς Λευϊτικῆς ἱερωσύνης (Β' Παρ. ε' 12). Οἱ Ἰσραηλίτες ἱερεῖς ὑπηρετοῦσαν σὺν τῷ ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, μὲ μιὰ καθορισμένη σειρά, ἐκ περιτροπῆς. Ἡ ἐφημερία διαρκοῦσε μία ἐβδομάδα καὶ κατὰ τὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα ὁ ἱερεὺς ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ παραμένει σὺν τῷ ναοῦ καὶ νὰ τελεῖ τίς διατεταγμένες τελετουργίες καὶ θυσίες. Ἡ ἐφημερία, ἐπομένως, εἶχε καθαρὰ τελετουργικὸ χαρακτήρα καὶ ἀφοροῦσε μόνο τοὺς προσερχομένους σὺν τῷ ναοῦ πιστοῦς.

Ἡ ἐφημερία, ἀπὸ τὴν ἰουδαϊκὴ λατρεία, ἔγινε θεσμός καὶ τῆς χριστιανικῆς λατρείας, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού ἀρχισαν νὰ οἰκοδομοῦνται χριστιανικοὶ ναοὶ καὶ νὰ ἰδρύνονται τοπικὲς ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες (ἐνορίες). Οἱ τοποκεντρικὲς ἐνορίες καὶ ὁ τελετουργικὸς χαρακτήρας καὶ τῆς χριστιανικῆς λατρείας καθήλωσαν καὶ τοὺς χριστιανοὺς ἱερεῖς ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ ναοῦ. Ἡ υἰοθέτηση, ἐπομένως, τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐφημερίας καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία κατέστη ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναγκαία.

Ὁ θεσμός τῆς ἐφημερίας, ἐξάλλου, συν-

δέεται μὲ μεγάλους ναοὺς καὶ ἀντίστοιχες πολυπληθεῖς ἐνορίες, καί, ἐπομένως, προϋποθέτει περισσότερους τοῦ ἐνὸς ἱερεῖς. Τέτοιες ἐνορίες ἀπαντῶνται μόνο στὶς μεγάλες πόλεις καί, εἰδικότερα, στὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ, ὑπῆρχε μόνο ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος, στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ στὴν πρώτη χριστιανικὴ ἐποχὴ, ἡ μεγάλη ἐκκλησία «τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας», στὴν πρωτεύουσα τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Αὐτοκρατορίας, στὴν Κωνσταντινούπολη, τῆ Βασιλίδα τῶν πόλεων. Στὴν μεγάλη αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ὑπῆρχαν ὄχι μόνο «τετρακόσια σήμαντρα καὶ ἐξήντα δυὸ καμπάνες», ἀλλὰ καὶ πληθώρα ἱερέων - ἐφημεριῶν¹.

Ὁ θεσμός αὐτὸς τῶν ἱερέων - ἐφημεριῶν ἐπεκτάθηκε καὶ σὲ ὅλες τίς χριστιανικὲς Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσης. Στὶς περιπτώσεις ὅμως τῶν μικρῶν οἰκισμῶν (τῶν χωριῶν), ὅπου ἡ ἀνθρώπινη κοινότητα ταυτίζεται μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα (ἐνορία), ὁ ἱερεὺς ἦταν καὶ εἶναι μόνον ἓνας καὶ μοναδικός. Στὶς περιπτώσεις, ἐπομένως, τῶν μικρῶν, ἀγροτικῶν ἐνοριῶν, ὁ θεσμός τῆς

Καινῆς Διαθήκης καὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὰς Ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ἴδρυσε, καθὼς καὶ πρὸς διάφορα πρόσωπα, τὰ ὁποία συνέπραξαν μαζί του εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς αὐτάς, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων λαμβάνομεν τὰς πληροφορίας διὰ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἐκοπίασε πρὸς τοῦτο περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους.

Παρὰ τὰς δυσκολίας, τὰ ὁποίας ὁ Παῦλος συνήνησε εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον του, βέβαιον εἶναι ὅτι εἶχε καὶ σημαίνοντα παράγοντα, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τοῦτο, καὶ τοιοῦτοι παράγοντες εἶναι ἀφ' ἐνὸς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ὠμίλει καὶ ὁ Παῦλος καὶ σύμπας σχεδὸν ὁ πολιτισμένος κόσμος ἀλλὰ καὶ οἱ Ἑβραῖοι τῆς διασποράς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐνότης τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, ἐντὸς τῶν ὁρίων

τοῦ ὁποίου ὁ Παῦλος ἐκινεῖτο ἐλευθέρως ὡς Ρωμαῖος πολίτης.

Ὁ Παῦλος μὲ τὸ κηρυκτικὸν ἔργον του ἐπέτυχε νὰ ἐλκύσῃ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τὸν ἐθνικὸν κόσμον, διὸ καὶ ὠνομάσθη «Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν», ἀφοῦ αὐτὸς ἦτο ὁ πρωτεργάτης καὶ ὁ κύριος συντελεστής τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔργου μεταφύτευσεως τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Παῦλος εἰργάζετο ἡμέρας καὶ νυκτός, μὴ φειδόμενος κόπων καὶ θυσιῶν.

Χρέος τῆς συγχρόνου Ἐκκλησίας εἶναι νὰ συνεχίσῃ τὸ ἱεραποστολικὸν αὐτὸ ἔργον τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν καὶ μεταφέρει τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τοῦ πλανήτου μας, τὰ ὁποία παραμένουν εἰσέτι «ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου» (Ματθ. 4,16).

(Τέλος)

έφημερίας δὲν ἰσχύει. Τελικὰ ὅμως, ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς γενικεύθηκε, ἔτσι ὥστε σήμερα ὅλοι οἱ ἱερεῖς ποὺ ὑπηρετοῦν στὶς ἐνορίες λέγονται καὶ ὀνομάζονται «έφημέριοι».

Ὡστόσο, ἡ ἀποδέσμευση τῆς χριστιανικῆς «καινῆς» ἱερωσύνης ἀπὸ τὴν στατικότητα καὶ ἡ ἄσκησή της καὶ σὲ ὑπερτοπικὰ πλαίσια (ἐκτὸς τοῦ ναοῦ), ὅπως εἶπαμε στὸ προηγούμενο ἄρθρο τῆς σειρᾶς αὐτῆς, συνελάγεται καὶ ἀντίστοιχη τροποποίηση τοῦ θεσμοῦ τῆς έφημερίας, τοῦλάχιστον γιὰ τὶς ἐνορίες τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων. Μιὰ τέτοια τροποποίηση συνελάγεται, εἰδικότερα, τὰ ἐξῆς μέτρα:

α) Ἀναδιάρθρωση τοῦ θεσμοῦ: Μέχρι σήμερα, ὁ θεσμὸς τῆς έφημερίας στὴν Ἐκκλησία ἀφορᾷ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στοὺς ἱερεῖς καί, εἰδικότερα, στοὺς «έφημερίους τῆς έβδομάδος». Τὸ ἔργο τοῦ «ιερέως - έφημερίου τῆς έβδομάδος» εἶναι κυρίως γραμματειακὸ καὶ τελετουργικὸ. Ὁ ἱερεὺς - έφημέριος τελεῖ τὶς διατεταγμένες Ἀκολουθίες τῆς έβδομάδος, καθὼς καὶ τὰ τυχόν ἱερὰ Μυστήρια, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἀσχολεῖται καὶ μὲ τὴ γραμματειακὴ ἐργασία τῆς ἐνορίας (ἐκδίδει διάφορα πιστοποιητικά, ἄδειες γάμου κλπ). Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτῆ, ἡ έφημερία τοῦ χριστιανοῦ ἱερέα δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν παλαιὰ Λευιτικὴ έφημερία.

Ὁ θεσμὸς, ὅμως, τῆς έφημερίας, σύμφωνα μὲ τὴ χριστιανικὴ ἀντίληψη τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφορᾷ ὄχι σὲ ἓνα μόνο πρόσωπο καὶ σὲ μία ἢ δύο στατικὲς ὑπηρεσίες, ἀλλὰ σὲ περισσότερα τοῦ ἐνὸς πρόσωπα καὶ νὰ ἀναφέρεται σὲ ἓνα σύνολο ποιμαντικῶν ἐκδηλώσεων. Μιὰ τέτοια ἀναδιάρθρωση τοῦ θεσμοῦ προϋποθέτει ἀφενὸς περισσότερα έφημερεύοντα πρόσωπα καὶ ἀφετέρου διάφορες δραστηριότητες καὶ ἐκδηλώσεις ἐκτὸς τοῦ χώρου τοῦ ναοῦ.

β) Περισσότερα τοῦ ἐνὸς έφημερεύοντα πρόσωπα: Ἡ ἄσκηση ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου καὶ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ, προϋποθέτει, καταρχὴν, ἐπιστράτευση πολλῶν προσώπων (ἐνοριτῶν), τὰ ὁποῖα θὰ συμμετέχουν σὲ ἐκδηλώσεις καὶ δραστηριότητες ποιμαντικοῦ περιεχομένου, ἐκτὸς τοῦ ναοῦ. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες μποροῦν νὰ συνοδεύουν καὶ πλαισιώνουν τὸν ἱερέα σὲ ποιμαντικὲς δραστηριότητες, ἐκτὸς τοῦ ναοῦ.

Τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶναι ἀπαραίτητα ἰδιαίτερα σὲ περιπτώσεις ἀνάγκης καὶ ἐκτάκτων περιστατικῶν.

Γιὰ τὶς περιπτώσεις αὐτές, ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος μιᾶς περιοχῆς, θὰ μπορούσε νὰ δημιουργήσῃ Ὀμάδες Συνεργατῶν - Ἐνοριτῶν ποὺ θὰ λειτουργοῦν ὡς «Ὀμάδες Ἄμεσης Ἐκκλησιαστικῆς Δράσης», κατὰ τὸν τύπον τῆς «Ἄμεσης Δράσης» τοῦ ἀστυνομικοῦ σώματος (ἀριθμὸς τηλεφώνου 100) ἢ τοῦ «Ἐθνικοῦ Κέντρου Ἄμεσης Βοήθειας» (ΕΚΑΒ) τῶν Νοσοκομείων (ἀριθμὸς τηλ. 166). Ἡ περιοχὴ δράσεως τῶν Ὀμάδων αὐτῶν μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ «Ἐνοριακὴ Περιφέρεια» ἢ «Ζώνη»².

Οἱ «Ὀμάδες» αὐτὲς θὰ μπορούσαν νὰ συντρέχουν σὲ ἔκτακτα περιστατικὰ κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς φύσεως, ποὺ συμβαίνουν στὴν περιοχὴ τῆς, ὅπως π.χ. νέοι καὶ παιδιὰ σὲ καταστάσεις ἠθικοῦ κινδύνου, ἀσθενεῖς μόνοι ἢ ἐγκαταλειμμένοι, πρόσωπα σὲ κατάσταση ἀπόγνωσης, ἐτοιμοθάνατοι, θ. Κοινωνία ἀσθενῶν κλπ. Σὲ εἰδικές, μάλιστα, περιπτώσεις, οἱ Ὀμάδες αὐτὲς θὰ μποροῦν νὰ συνεργάζονται μὲ ἄλλα παρόμοια Κέντρα Ἄμεσης Βοήθειας.

γ) Ὁ ποιμαντικὸς χαρακτήρας τῆς έφημερίας: Ἡ ἀναδιάρθρωση τῆς έφημερίας στὴ χριστιανικὴ ἀντίληψη τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας καὶ ὁ προσανατολισμὸς τῆς «ἐκτὸς τοῦ ναοῦ», δὲν συνελάγεται τὴν ἀποϊεροποίηση καὶ ἐκκοσμίκευση τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ έφημερία πρέπει νὰ διατηρήσῃ τὸν ἱερὸ καὶ ποιμαντικὸ χαρακτήρα τῆς. Σκοπὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς έφημερίας πρέπει νὰ εἶναι ἡ πνευματικὴ κυρίως συμπαράσταση καὶ βοήθεια ἐνὸς ἢ περισσότερων ἀνθρώπων ποὺ ἀντιμετωπίζουν κάποια ἄμεση πνευματικὴ ἀνάγκη. Ἡ παρεχομένη βοήθεια ἀπὸ τὸν ἱερέα καὶ τὶς Ὀμάδες Ἄμεσης Ἐκκλησιαστικῆς Δράσης πρέπει νὰ ἀφορᾷ σὲ πνευματικῆς φύσεως κυρίως προβλήματα ἢ σὲ περιστατικὰ ποὺ σχετίζονται μὲ συγκεκριμένα ἄτομα ποὺ χρῆζουν ἄμεσης ἐκκλησιαστικῆς συμπαράστασεως. Ἄλλωστε, στὶς περισσότερες περιπτώσεις, ἀπὸ τὰ πιὸ ἀπλὰ μέχρι τὰ πιὸ σύνθετα περιστατικά, οἱ ἄνθρωποι ἔχουν κυρίως ἀνάγκη πνευματικῆς παρὰ ὑλικοτεχνικῆς βοήθειας.

Ἡ προσευχή ἢ μιὰ Ἀκολουθία ποὺ θὰ κάνει ὁ ἱερεὺς-ἐφημέριος μπορεῖ νὰ ὠφελήσει ἕνα πρόσωπο περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἕνα φάρμακο ἢ ἡ παρουσία ἑνός... ἀστυφύλακος!

δ) «*Διανυκτερεύοντες ναοί*». Οἱ ἄνθρωποι ἀντιμετωπίζουν σοβαρὰ προβλήματα ὑγείας, μέρα καὶ νύχτα. Ἡ ἀρρώστια ἔρχεται τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἄνθρωπος «οὐ προσδοκᾷ» (Ματθ. κδ' 50). Πολλὲς φορὲς ὁ μεταπτωτικὸς αὐτὸς ἐπισκέπτης κτυπᾷ τὴν πόρτα τοῦ ἀνθρώπου «*ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός*». Μαζὶ μὲ τὴν ἀρρώστια, παρουσιάζεται καὶ ἡ ἀνάγκη φαρμάκων. Ἡ ἀνάγκη αὕτη δημιούργησε τὸ θεσμὸ τῶν «Φαρμακείων ποὺ διανυκτερεύουν». Στὶς μεγάλες μάλιστα πόλεις, τὰ διανυκτερεύονται φαρμακεία εἶναι περισσότερα τοῦ ἑνός. Μερικοὶ φαρμακοποιοὶ ἀγρυπνοῦν ὅλη τὴ νύχτα, γιὰ νὰ ἔχει τὴ δυνατότητα κάποιος ἄρρωστος νὰ βρεῖ τὸ φάρμακο ποὺ χρειάζεται ἐκεῖνη ἀκριβῶς τὴν ὥρα τῆς νύχτας...

Τὶς νύχτες ὅμως ποὺ οἱ φαρμακοποιοὶ «διανυκτερεύουν» καὶ οἱ νοσοκομειακὲς καὶ ἀστυνομικὲς ὑπηρεσίαι Ἰατρικῆς Βοήθειας «γρηγοροῦν», οἱ ἱερεῖς-ἐφημέριοι καὶ οἱ χριστιανοὶ κοιμοῦνται ἤσυχα στὰ σπίτια τους. Μόλις βραδιάσει, «*ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν*», ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ διαβάσει τὸν Ἑσπερινό, θὰ κλείσει τὶς πόρτες τοῦ ναοῦ καὶ θὰ ἐπιστρέψει ἤσυχος στὸ σπίτι του. Ὅλες ὅμως τὶς μεγάλες καὶ ἀτέλειωτες ὥρες τῆς νύχτας στὰ μεγάλα ἰδίως ἀστικά κέντρα, «*εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς*» τῶν πόλεων, ὁ πόλεμος τοῦ κακοῦ μαίνεται καὶ ἑκατοντάδες ψυχὲς — νέων κυρίως ἀνθρώπων — ἀντιμετωπίζουν πολλοὺς πνευματικὸς καὶ σωματικὸς κινδύνους καὶ βρίσκονται στὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου... Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Θεοτόκος ἀγρυπνοῦν καὶ ὁ ἰδρώτας ἀπὸ τὰ ἅγια πρόσωπά τους πέφτει «*ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος*». Οἱ χριστιανοὶ ὅμως δὲν θὰ μπορούσαν νὰ «ἀγρυπνήσουν μίαν ὥραν» μαζὶ τους;

Βέβαια, ἡ ὀρθόδοξη παράδοση περιλαμβάνει καὶ τὸν θεσμὸ τῆς ἀγρυπνίας. Οἱ ὀρθόδοξοι μοναχοὶ ἀγρυπνοῦν κάθε νύχτα καὶ ὅλη τὴ νύχτα προσεύχονται ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφῶν τους. Καὶ οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ καλοῦνται ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ σὲ ὀλονύχτιες ἀγρυπνίες καὶ προσευχές.

Μήπως ὅμως ἦλθε ἡ ὥρα νὰ συνδυάσουμε τὴν ὀλονύχτιο ἀγρυπνία καὶ προσευχὴ μὲ κάποια ἄμεση δράση, γιὰ ἀδελφούς μας ποὺ ἀντιμετωπίζουν θανάσιμους, πνευματικὸς κυρίως, κινδύνους μέσα στὴ νύχτα; Μήπως δὲν θὰ μπορούσαν μερικοὶ ναοὶ τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων τοῦλάχιστον, νὰ «διανυκτερεύουν»;

Μιὰ τέτοια ποιμαντικὴ πρωτοβουλία θὰ μπορούσαν νὰ ἀσκήσουν μερικοὶ ναοὶ τοῦ ἱστορικοῦ κέντρου τῶν μεγάλων πόλεων³, στὴν περιοχὴ τῶν ὁποίων τὴ νύχτα κυκλοφοροῦν πολλοὶ ἄνθρωποι, καθὼς καὶ οἱ ναοὶ τῆς ἀστικῆς περιφέρειας, ὅπου καταφεύγουν ἰδίως οἱ χρήστες ναρκωτικῶν. Μὲ βάση τοὺς περιφερειακοὺς αὐτοὺς ναοὺς, ἡ Ἐκκλησία θὰ μπορούσε νὰ ἀσκήσει μιὰ εἰδικὴ ποιμαντικὴ γιὰ τοὺς νέους ποὺ κάνουν χρῆση ναρκωτικῶν οὐσιῶν⁴.

1. «Ἡ 3η Ἰουστινιάνειος Νεαρά (Novella), ἡ ὁποία φέρει καὶ ἐπιγραφή "περὶ τοῦ ὠρισμένου εἶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν κληρικῶν τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ πανευδαίμονος (πόλεως)", ὀρίζει ὅτι στὸν ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας πρέπει νὰ ὑπηρετοῦν 60 ἱερεῖς, 100 διάκονοι, 40 διακόνισσες, 90 ὑποδιάκονοι, 110 ἀναγνώστες, 25 ψάλτες». Βλ. Ε. Θεοδώρου, Χριστιανισμὸς καὶ Φεμινισμὸς, ἐκδ. ἐκτὸς ἐμπορίου Ἀθῆναι 1989, σελ. 55-56.

2. Ἡ μεγάλη ἀνάγκη ποὺ ὑπάρχει γιὰ ἄμεση βοήθεια, στὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα, τοῦλάχιστον, διαπιστώνεται καὶ ἀπὸ τὴν πληθώρα παρόμοιων Κέντρων ποὺ ἔχουν δημιουργηθεῖ τελευταῖα καὶ λειτουργοῦν ἐπὶ 24ώρου βάσεως στὴν Ἑλλάδα. Στὴν Ἀθήνα π.χ. λειτουργοῦν τριάντα (30) «Κέντρα Ἰατρικῆς Βοήθειας». Ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἄρχισε ἤδη νὰ χρησιμοποιοῦται καὶ γιὰ ποιμαντικὸς σκοποῦς βλ. στὴ μελέτη μας «Τὸ σύγχρονον ἀστικὸν περιβάλλον, ὡς ποιμαντικὸν πρόβλημα», σελ. 227.

3. Στὶς μεγάλες πόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ μάλιστα στὸ ἱστορικὸ κέντρο τους, οἱ χριστιανικὲς Ἐκκλησίαι ἔχουν ἰδρύσει εἰδικὰ Κέντρα ποὺ λειτουργοῦν ὡς σταθμοὶ πρώτων βοηθειῶν πνευματικῆς φύσεως. Στὰ Κέντρα αὐτὰ ποὺ διανυκτερεύουν, ὑπάρχει πάντα ἕνας ἱερεὺς, ὁ ὁποῖος μαζὶ μὲ ἕνα ζεστὸ ρόφημα ἢ ἕνα ἀναψυκτικό, προσφέρει πνευματικὴ βοήθεια σὲ ὅσους τὸν ἐπισκέπτονται μέσα στὴ νύχτα...

4. Ἱερεῖς περιφερειακῶν ναῶν τῆς Ἀθήνας μὲ ἔχουν πληροφορήσει, ὅτι πολλοὶ νέοι ποὺ κάνουν χρῆση ναρκωτικῶν συχνάζουν κάθε νύχτα στὰ παρακείμενα ἀλσύλια ἢ στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ. Μερικοὶ μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς ζητοῦν νὰ μποῦν στὸ ναὸ γιὰ νὰ προσευχηθοῦν... Ἡ πόρτα ὅμως εἶναι κλειστή! Τὸ πρῶτό, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἀνοίγει τὸ ναὸ, βρίσκει σύριγγες ἐπάνω στὰ σκαλοπάτια τῆς ἐκκλησίας...

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Τοῦ Πανσο. Ἀρχιμ. κ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΒΑΡΛΑ

Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ Θεοτόκο ἐμπεριέχεται τόσο στὴν Ἁγία Γραφή ὅσο καὶ στὴν Ἱερά Παράδοση. Εἰδικῶς ἡ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας «ὡς ἡ παράδοση τῆς ἀλήθειας» ἐγγυᾶται τὴν ἀλήθεια τῶν διδασκομένων καὶ πιστευομένων ἀληθειῶν, ὄχι ἀπλῶς ὡς μία ἱστορική μνήμη, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ὡς τὴν ἐσωτερικὴ μυστικὴ μνήμη τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴ Θεοτόκο ἀποτυπώνεται στὰ συγγράμματα τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἡ διδασκαλία τῶν ὁποίων διαμόρφωσε τὴ χριστιανικὴ πίστη γιὰ τὴ Μητέρα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ καὶ Λόγου. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς καὶ πατέρες ἀσχολήθηκαν μὲ τὰ βασικὰ σημεῖα τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ρόλου τῆς Θεομήτορος στὸ ἐν Χριστῷ σωτηριῶδες ἔργο.

Ἡ Θεοτόκος δὲν εἶναι ἓνα ἀπλὸ καὶ ἀνεξάρτητο ὄν ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ Ἰεσσαί, ἀλλὰ ἀποτελεῖ τὴν ὀλοκλήρωση καὶ ἐπαλήθευση τῶν προφητειῶν καὶ προτυπώσεων τῆς Π. Διαθήκης, ἀφοῦ κατὰ τὸν Ἰωάννη Δαμασκηνὸ εἶναι «τὸ Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης συμπέρασμα»¹.

Ἡ Θεοτόκος Μαρία ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ ὁποία προσφέρθηκε στὸ Θεὸ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἀπὸ τοὺς πρώτους ἤδη αἰῶνες ἀνακαλύπτουμε στοὺς πατέρες στοιχεῖα μιᾶς ἀνθρωπολογικῆς καὶ κοσμολογικῆς προσεγγίσεως τοῦ μυστηρίου τῆς Παναγίας, ἡ ὁποία ἀποβαίνει ἡ ἀρχὴ τῆς νέας κτίσεως, ποῦ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸ Χριστό, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους στὴν προοπτικὴ τῆς σωτηρίας.

Ἡ Θεοτόκος γεννᾶται κατὰ φυσικὴ τάξη. Δὲ δημιουργήθηκε ἐπομένως ἀπὸ τὸ Θεὸ κατὰ διάφορο πρὸς τοὺς ὑπολοίπους ἀνθρώπους τρόπο, ἀποτελεῖ ὁμως τὴν τελευταία βαθμίδα τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο στὸ Θεάνθρωπο.

Οἱ πατέρες βλέπουν τὴν Π.Δ. ὡς μία συνεχιζόμενὴ διὰ μέσου τῶν γενεῶν γενεαλογία τῆς Παναγίας, ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ προέλθει ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου.

Κατάγεται ἀπὸ τὴ γενιά τοῦ Δαβίδ², καὶ συνελήφθη «σωφρόνως» καὶ «θειῶς»³. Γεννᾶται «φυσικῶς» ἀπὸ τοὺς Ἰωακείμ καὶ Ἄννα, ἐπομένως ἡ ἀνθρώπινὴ φύση τῆς ἀνήκει σὲ ἓνα κτιστὸ καθόλα πρόσωπο, τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ χοικὸ ἀνθρώπο.

Ὁ Ἄνδρέας Κρήτης ἀναφερόμενος στὴ γέννηση τῆς Θεοτόκου λέει χαρακτηριστικὰ. «Σήμερον ἡ καθαρὰ τῶν ἀνθρώπων εὐγένεια τῆς πρώτης θεοπλαστίας ἀπολαμβάνει τὸ χάρισμα»⁴. Ναι μὲν εἶναι «ἡ ἐκ τοῦ καθαροῦ πεπλασμένη πηλοῦ»⁵, εἶναι ὁμως ἄν-

θρώπος κατὰ πάντα καὶ τελεῖ ὑπὸ τὶς συνέπειες τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία στὴ Θεοτόκο παρέμεινε ἀνενέργητη.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς μακαρίζει τὴν «ὀσφύνην» τοῦ Ἰωακείμ, ἀπὸ τὴν ὁποία, ὅπως λέει, προήλθε «σπέρμα πανάμωμον»⁶. Ὑπὸ τὴν ἔννοια τοῦ παναμώμου νοεῖται ὁ καθαρισμὸς τῶν ἁγίων Προπατόρων ἀπὸ τὴ θεία χάρι, καθόσον καὶ αὐτοὶ τελοῦσαν ὑπὸ τὶς συνέπειες τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας.

Οἱ γονεῖς κατὰ τὴ γέννηση τῆς Θεοτόκου εἶναι υπερήλικες. Ἡ ἀτεκνία στοὺς Ἰουδαίους ἐθεωρεῖτο κοινωνικὸ ὄνειδος, γιὰτὶ δὲν εἶχαν καμία πιθανότητα νὰ προέλθει ἀπὸ αὐτοὺς ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας⁷. Τὸ μόνο θαυμαστὸ τὸ ὁποῖο ἐπισυμβαίνει κατὰ τὴ γέννηση τῆς Θεοτόκου εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τῆς στειρώσεως τῶν γονεῶν τῆς, οἱ ὁποῖοι διακρινόταν γιὰ τὴν εὐσέβεια καὶ τὴν πίστη τους πρὸς τὸ Θεό. Ἐτσι στὰ πρόσωπα τῶν γεννητόρων τῆς συγκεντρώθηκε ἡ ἀγιότητα μὲ διαδοχικοὺς ἀγνισμοὺς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ, οἱ ὁποῖοι ἀποκορυφώθηκαν στὴν Παναγία, διὰ τῆς μεταδόσεως πρὸς αὐτὴν φύσεως, ἡ ὁποία μπορούσε νὰ ἀποτελέσει τὴ βάση τῆς ἠθικῆς τῆς τελειώσεως.

Ἡ Παράδοση γιὰ τὴ γέννηση τῆς Θεοτόκου εἶναι ἰσχυρή. Ναι μὲν καὶ ἄλλες γυναῖκες ἐτεκνοποίησαν σὲ μεγάλη ἡλικία⁸, ἀλλὰ ἡ Θεοτόκος «πάντων τῶν γεννηθέντων θεοπρεπῶς υπερέλαμψεν»⁹. Ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα εἶναι ἅγιοι, ἡ Θεοτόκος εἶναι «καρπὸς αὐτῶν», ἀλλὰ καρπὸς «τοιούτος, ὅστις τὴ καθαρότητι θέλγει Θεὸν ἐν αὐτῇ οἰκῆσαι»¹⁰. Ἡ γέννησή τῆς εἶναι ἀνήδονη, ὄχι ὁμως ἄσπιλη. Τὸ πανάμωμο τοῦ σπέρματος τοῦ Ἰωακείμ, ὅπως προείπαμε, ἀφορᾷ τὴν προσωπικὴ του ἀγιότητα. Ἡ σύλληψη τῆς Θεοτόκου γίνεται «ἐκ θελήματος σαρκὸς καὶ ἐκ θελήματος ἀνδρός»¹¹, γι' αὐτὸ καὶ ἡ πατερικὴ συσχέτισή τῆς πρὸς αὐτὲς τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Σαμουὴλ¹².

(Συνεχίζεται)

1. PG 96, 649A.

2. Λουκ. 1,27.

3. Βλ. τροπάριο β' κανόνα ἡ' ὡδῆς ὁρθοῦ Εἰσοδίων.

4. PG 97, 812A.

5. Πρόκλου Κωνσταντινουπόλεως, PG 65, 733B.

6. PG 96, 664B.

7. Γρηγορίου Παλαμά, Ὁμιλία MB, ἔκδ. Οἰκονόμου, σελ. 7.

8. Βλ. τὴ γέννηση τοῦ Σαμουὴλ ἀπὸ τὴν Ἄννα, Α' Βασίλ. 1,10.

9. Ἰδιόμελο ἐσπερινοῦ γεννήσεως.

10. Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, PG 98, 301A.

11. Ταράσιου Κωνσταντινουπόλεως, PG 98, 1485C.

12. Ὁπ.π.

Συνεργασία ἑνορίας καὶ θεολόγου καθηγητῆ

Τῶν κυρίων Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ καὶ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΧΡ. ΚΟΥΜΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Στὴ γενικότερη συστράτευση καὶ ἀξιοποίηση τῶν χαρισματικῶν δυνάμεων τῆς Ἐκκλησίας σήμερα, ἰδιαίτερη θέση κατέχει ὁ θεολόγος καθηγητῆς, ἀξιόλογο καὶ πολύτιμο στέλεχος μεταδόσεως τῆς διδασκαλίας Τῆς καὶ τῶν βιωμάτων πού συνεπάγεται ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆ. Εἶναι κοινὴ πεποίθηση ὅτι ὁ θεολόγος καθηγητῆς στὴ μέση Ἐκπαίδευση δὲν μεταδίδει μόνον γνώσεις θρησκευτικῆς, ἀλλὰ παράλληλα μὲ τὸ παιδαγωγικὸ ἀσκεῖ καὶ πνευματικὸ ἔργο. Τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς πολιτικοῦ χαρακτῆρα ἔρευνας μὲ ἐρωτηματολόγιο, πού φέρει τὸν τίτλο *Τὸ ἔργο τοῦ θεολόγου καθηγητῆ καὶ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν*, προσανατολίζει καὶ ἐνισχύει αὐτὴ τὴν πεποίθησι.

Στὸ παρὸν ἄρθρο θὰ ἀναφερθοῦμε ἰδιαίτερα στὰ ἀποτελέσματα πού ἀφοροῦν στὶς σχέσεις καὶ τὴν συνεργασία ἑνορίας καὶ θεολόγων καθηγητῶν πού διαπραγματευόταν ἡ ἐρώτησι 6 τοῦ ἐρωτηματολογίου. Οἱ ἀπαντήσεις πού δόθηκαν ἀπὸ τοὺς συναδέλφους ἀποτυπώνονται στὸν πίνακα καὶ στὸ γράφημα πού φέρουν τὸν ἀριθμὸ 6. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ἐρώτησι 6 ἦταν ἡ μοναδικὴ κλειστὴ ἐρώτησι πού ἔδινες μόνο τρεῖς ἐπιλογές: *Πολὺ στενὴ*, *Ἀρκετὰ στενὴ* καὶ *Εὐκαιριακὴ*. Ὑπῆρξε μόνον ἓνας συνάδελφος στὴν Ἀττικὴ πού προσέθεσε τὴ δική του ἐναλλακτικὴ πρότασι: «μηδαμνὴ».

Ὑπάρχουν κάποιοι πού σχολιάζουν καὶ αἰτιολογοῦν τὶς ἀπαντήσεις τους ὡς ἑξῆς:

— Προτιμῶ τὴν ἀρκετὰ στενὴ συνεργασία, διότι ἡ Ἐκκλησία συμβάλλει στὴ μετάδοσι βιωμάτων. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως πού τὴν ὑπηρετοῦν νὰ εἶναι προσαρμοσμένοι στὴν πραγματικότητα, ἐφόσον ἡ Ἐκκλησία εἶναι «μία νέα κοινωνία σὲ πορεία» (τίτλος βιβλίου Γ' Γυμνασίου).

— Ἡ πολὺ στενὴ συνεργασία ἐξορτάται ἀπὸ τὸ ἄν λειτουργεῖ ἡ ἑνορία, ἂν ὁ θεολόγος μένει στὴν ἑνορία (αὐτὸ βοηθεῖ στὴν προσέγγισι τῶν δύο χώρων). Ἄν ὁ ἴδιος ἔχει σχέση μὲ τὴν ἑνορία του καὶ τέλος ἂν ἔχει τὴ διάθεσι καὶ τὴ δυνατότητα ἡ ἑνορία ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς νὰ συνεργαστεῖ.

— Χρειάζεται ἡ ἀρμονικὴ καὶ ἀποδοτικὴ συνεργασία τοῦ σχολείου μὲ τὸν ἱερέα τῆς ἑνορίας, τὸν Μητροπολίτη καὶ τὰ Μοναστήρια τῆς περιοχῆς.

— Ἀρκετὰ στενὴ, «ἀνάλογα πὼς εἶναι ἡ ἐκάστοτε ἑνορία».

— Εὐκαιριακὴ, «λόγω κινδύνου παρεμβολῆς δυσχερειῶν».

Σχόλια

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἔρευνα, οἱ συνάδελφοι θεολόγοι στὴν πλειοψηφία τους θεωροῦν ἐπιβεβλημένη τὴν συνεργασία μὲ τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία καὶ τὴν ἑνορία. Χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι ὅσο μετακινεῖται ἡ ἔρευνα ἀπὸ τὴν Ἀττικὴ πρὸς τὴν περιφέρεια καὶ τὴν Κύπρο, τόσο πρὸς τὴν στενὴ θεωρεῖται καὶ ἀπαραίτητη ἡ συνεργασία μὲ τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία. Ἀσφαλῶς καὶ ἡ ἰδιαιτερότητα τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς ὀργάνωσις τῆς ἑνορίας στὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα φαίνεται νὰ ἐπηρεάζει τὶς σχέσεις ἑνορίας - σχολείου. Πάντως, ἄξιο παρατήρησις εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀνάγκη αὐτῆς τῆς συνεργασίας θεωρεῖται ἐξαιρετικὰ ἀπαραίτητη στὴν Κύπρο, ὅπου κάθε ἄλλη πιθανότητα ἀπορρίπτεται κατηγορηματικά. Γενικότερα μόλις τὸ 11.4% στὴν Ἀττικὴ καὶ τὸ 5.1% στὴν περιφέρεια εἶναι ἐπιφυλακτικοὶ ἢ ἀρνητικὰ τοποθετημένοι καὶ σκεπτικοὶ ἀπέναντι στὴν συνεργασία ἑνορίας (Ἐκκλησίας) - θεολόγου (Σχολείου).

Τὸ «πρέπει» ὅμως αὐτὸ ἐκφράζει καὶ τὴν πραγματικότητα ἢ μόνον τὴν εὐχὴ γιὰ μιὰ ἰδεώδη σχέση πού θεωρητικὰ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑφίσταται; Συνήθως συμβαίνει τὸ δεύτερο. Θὰ ἦταν ἐνδιαφέρον σὲ μιὰ ἐπόμενη ἔρευνα νὰ διερευνηθεῖ τὸ κατὰ πόσο προσφέρονται οἱ θεολόγοι νὰ βοηθήσουν στὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο τῆς ἑνορίας στὴν ὁποία ἀνήκουν ἢ πόσο συνεργάζονται μὲ τοὺς ποιμένες τῆς ἑνορίας στὴν ὁποία ἀνήκει τὸ Σχολεῖο. Ὅμως θὰ ἔπρεπε ταυτόχρονα νὰ ἐξεταστεῖ τὸ πόσο ἀπὸ τοὺς σεβαστοὺς πατέρες πού προΐστανται τῶν ἑνοριῶν ἔρχονται ἀρωγοὶ στὸ ἔργο τῶν θεολόγων, ἀλλὰ καὶ πόσο πρόθυμοι εἶναι νὰ τοὺς ἐντάξουν στὶς δραστηριότητες τῆς ἑνορίας, ἀναθέτοντάς τους κάποιες ἀρμοδιότητες.

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ἔρευνας καὶ συγκεκριμένα στὴ ἐρώτησι 8, ἀπαντοῦν ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν εἶναι καὶ ἡ ἔλλειψι συνεργασίας μὲ τὸν ἱερέα τῆς ἑνορίας, ἐνῶ ἀρκετοὶ παραπονοῦνται καὶ γιὰ ἀδιαφορία τῆς Διοικούσας Ἐκκλησίας γιὰ τὰ προβλήματά τους. Θεωροῦμε ὅτι πραγματικὰ ἡ συνεργασία θεολόγων - Ποιμένων ἔχει πολλὰ περιθώρια βελτίωσις καὶ ἡ σημερινὴ πραγματικότητα γιὰ πολλοὺς λόγους — πού ἀξίζει νὰ διερευνηθοῦν σὲ

μελλοντική έρευνα—, δὲν εἶναι αὐτὴ πού ἀντιπροσωπεύει τὴ διάθεση γιὰ συνεργασία καὶ τῶν δύο πλευρῶν. Θὰ μπορούσαν ἐπιπλέον νὰ ὀργανωθοῦν συνέδρια ἢ ἡμερίδες μὲ τὸ θέμα αὐτό, νὰ γίνεῖ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων καὶ νὰ διατυπωθοῦν προτάσεις τόσο ἀπὸ εἰδήμονες ὅσο καὶ ἀπὸ ἐκπροσώπους τῶν δύο πλευρῶν. Οἱ «μαχόμενοι» θεολόγοι τῶν σχολείων ὅπως καὶ οἱ «μαχόμενοι» ποιμένες ἔχουν κοινὸ ἀγῶνα καὶ κοινὸς «πειρασμοὺς» ν' ἀντιμετωπίουν, γι' αὐτὸ θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο ἢ στενότερη συνεργασία του².

Σχολιάζοντας τὶς γνώμες τῶν συναδέλφων πού ἔχουν διατυπωθεῖ, σημειώνουμε ὅτι κοινὸς τόπος καὶ τῶν πέντε εἶναι ὅτι ἡ ποιμαντικὴ στάση τοῦ Ἐφημερίου καὶ τοῦ Μητροπολίτη ἐπηρεάζει τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητά αὐτῆς τῆς συνεργασίας. Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν προβλήματα. Χρειάζεται ἀμοιβαία καλὴ διάθεση καὶ ποιμαντικὴ φροντίδα καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη γιὰ νὰ ξεπεραστοῦν καὶ νὰ ἔχουμε θετικὰ ἀποτελέσματα. Ἀκόμη, χρειάζεται καὶ ἡ ἀρωγὴ τοῦ Συλλόγου τῶν καθηγητῶν τοῦ Σχολείου³ γιὰ τὴν πραγματοποίησιν κάποιων δραστηριοτήτων, ὅπως λ.χ. ἐνὸς Σχολικοῦ ἐκκλησιασμοῦ ἢ τῆ διοργάνωσιν ἐξομολόγησιν στὰ πλαίσια τοῦ Σχολείου.

«Ἡ σύνδεση Ἐκκλησίας - Σχολείου» δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ οὔτε μὲ τὶς μεθόδους τοῦ παρελθόντος⁴ οὔτε μόνον ἀπὸ μεμονωμένες πρωτοβουλίες ποιμένων καὶ καθηγητῶν. Χρειάζεται συστράτευση ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς Ἐκκλησίας, ἔτσι ὥστε ἡ Ποιμαντικὴ τῆς Νεολαίας νὰ ἀποτελέσει κυρίαρχη προτεραιότητα ὅλων, καὶ τῶν θεολόγων καὶ τῶν Κληρικῶν μας⁴.

1. Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου - Στεφάνου Χρ. Κουμαρόπουλου, *Τὸ ἔργο τοῦ θεολόγου καθηγητῆ καὶ τοῦ μαθημα τῶν θρησκευτικῶν*. Συμβολὴ στὴ διερεύνησιν τῆς ποιμαντικῆς παιδαγωγικῆς διαστάσεως τοῦ μαθηματος (ἔρευνα μὲ ἐρωτηματολόγιο). Ἀθήνα, ἔκδοσι τοῦ τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαπομπάνσεως, τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας, τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 1998, 64 σ. Ἡ ἔκδοσι χρηματοδοτήθηκε ἀπὸ τὸν εἰδικὸ λογαριασμὸν ἔρευνας τοῦ Ἰδρύματος. Ἀπαντήθηκαν 358 ἐρωτηματολόγια ἀπὸ θεολόγους καθηγητῆς πού ὑπηρετοῦν στὴν Ἀττικὴ (166), στὴν Περιφέρεια (97) καὶ στὴν Κύπρον (95). Οἱ λεπτομέρειες γιὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴ διενέργειαν τῆς ἔρευνας περιγράφονται στὸ κείμενον τῆς Εἰσαγωγῆς (σ. 6-12). Τὰ ἀποτελέσματα ἐστάλησαν σὲ ὅλους ὅσοι συμμετείχαν καὶ σὲ ἄλλους φορεῖς (ἐκκλησιαστικούς, ἐκπαιδευτικούς, ἐρευνητικούς κ.ά.). Ὅσοι ἐκ τῶν ἀναγνω-

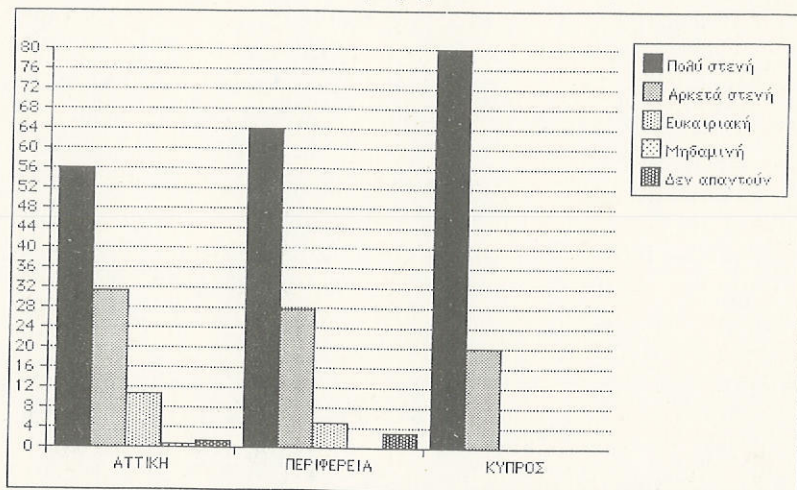
Ερώτηση 6

Ποια νομίζετε ὅτι πρέπει νὰ εἶναι σήμερον ἡ συνεργασία ἐνορίας (Ἐκκλησίας) - θεολόγου (Σχολείου);

Πίνακας 6

	ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΚΥΠΡΟΣ
Πολύ στενή	56%	64%	80%
Ἀρκετὰ στενή	31.4%	27.8%	20%
Ευκαιριακὴ	10.8%	5.1%	-
Μηδαμινὴ	0.6%	-	-
Δεν ἀπαντοῦν	1.2%	3.1%	-

Γράφημα 6

στῶν μας ἐνδιαφέροντα μποροῦν νὰ ζητήσουν καὶ νὰ λάβουν ἀντίγραφο τῆς ἔρευνας ἐφόσον ὑπάρχουν ἀντίτυπα.

2. Σημειώνουμε εὐχαρίστως τὴ 2ῃ ἡμερίδα Ἱερέων καὶ Θεολόγων Περιστερίου μὲ θέμα «Ἐνορία καὶ Σχολεῖο» πού πραγματοποιήσαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱ. Μ. Μητροπόλεως Περιστερίου, ἡ Γραμματεία Κατηχήσεως καὶ Νεότητος καὶ ὁ Σύνδεσμος Θεολόγων Περιστερίου, σὲ συνεργασία μὲ τὸ 3ο Γραφεῖο Β/θμίας Ἐκπαιδεύσεως τὴν Τρίτη 12 Μαΐου 1998 στὸν Ἱ. Ναὸ Ἁγίας Τριάδος Περιστερίου. Βλ. περ. «Διάβασι» ἀρ. 13, Μαΐου-Ἰουνίου 1998, σ. 28.

3. Θυμίζουμε ὡς παράδειγμα γιὰ ἀποφυγὴ τὴν ἐπιβολὴ ὑποχρεωτικοῦ ἐκκλησιασμοῦ κάθε Κυριακῆ πού ἴσχυε παλαιότερα, καθὼς καὶ τοῦ ἐλέγχου πού ἀσκοῦνταν ἀπὸ τοὺς καθηγητῆς τοῦ Σχολείου μὲ ἐνδεχόμενες συνέπειες γιὰ τοὺς «ἀπειθαρχοῦς» μαθητῆς. Βλ. Ε. Περσελῆ, *Ἐξουσία καὶ Θρησκευτικὴ Ἀγωγή στὴν Ἑλλάδα τοῦ 19ου αἰῶνα*, Ἐκδ. Γρηγόρη 1997, σ. 79.

4. Καὶ ἡ ἴδια ἡ πολιτεία ἐρχεται νὰ ἐπιδοκιμάσει καὶ νὰ «νομοθετήσῃ» αὐτὴ τὴν συνεργασία. Σὲ πρόσφατη (15.1.1997) διευκρινιστικὴ ἐγκύκλιον πού ἔστειλε στὴν Ἱ. Μητρόπολη Δημητριάδος καὶ στὸ 1ο Γραφεῖο Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης Μαγνησίας ὁ Εἰδικὸς Γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Δ. Παπαϊωάννου τονίζει: «...δεδομένον ὅτι ἡ καλλιέργεια τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ ἤθους συγκεκριμένως μεταξὺ τῶν σπουδῶν τῆς δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης (ἀρ. 6 παρ. 2 τοῦ 1566/85), ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος χρῆζει ἰδιαίτερης ἀντιμετώπισης σὲ σχέση μὲ ἄλλους κυβερνητικούς ἢ μὴ κυβερνητικούς φορεῖς καὶ ἰδιώτες. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἡ διενέργεια τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολόγησιν σὲ χωρὸν σχολικῶν μονάδων δὲν προσορθεῖ στὴν γενικὴ ἀπαγόρευση».

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΤΟΥ «ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ»*

Τού Πρωτοπρ. κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ, Προϊσταμένου Ἱεροῦ Ναοῦ
Ἁγίου Ἀνδρέου Πατρῶν - Διευθυντοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Πατρῶν

Μετὰ ἀπ' τὶς γενικὲς ἀποσπασματικὲς αὐτὲς ἐπισημάνσεις θὰ προχωρήσω νὰ κατονομάσω ἐνδεικτικὰ πέντε μόνο ἀκόμη σημερινὰ «δεδομένα» ποὺ ὁπωσδήποτε συνδέονται μὲ τὸ τουριστικὸ φαινόμενο:

1) **Ὁ φόβος καὶ ἡ ἀνησυχία γιὰ τὸ αὐριο.** Τὸ ἄγχος καὶ ἡ ἀγωνία γιὰ τὸ μέλλον τοῦ πλανήτη ὠθοῦν τοὺς ἀνθρώπους σὲ ταξίδια καὶ κόσμους μακρινοὺς προκειμένου ὄχι κυρίως νὰ γνωρίσουν ἀλλὰ νὰ χαρῶν, νὰ ἀπολαύσουν ὅσο καλλίτερα καὶ περισσότερο μποροῦν. Αὐτὸ ὅμως στὴν οὐσία σημαίνει: Ἀπόδραση ἀπὸ τὴν πραγματικότητα γιὰ νὰ ἐπιστρέψουν ὅταν τελειώσουν οἱ διακοπὲς σ' αὐτὴ, δυστυχῶς τὶς πρὸ πολλὰς φορὲς μὲ τὴν ψευδαίσθηση τῆς ἀνανέωσης ἀλλὰ στὴν οὐσία μὲ τὸ ἴδιο, ἂν ὄχι καὶ μὲ περισσότερο ἄγχος καὶ ἀνία.

2) **Ὁ τουρισμὸς, ὅπως ἐξελίσσεται καὶ στὴ χώρα μας, τείνει νὰ γίνῃ, δυστυχῶς —σὲ πολλὰς περιπτώσεις κι ὄχι μεμονωμένες— «νέο ἀποικιακὸ κίνημα»,** ὅπως ἔχει προσφυῶς χαρακτηρισθεῖ⁷. Αὐτὸ θὰ πεῖ ὅτι ἔχομε ἀγορὰ ἑλληνικῆς γῆς ἀπὸ χιλιάδες ξένους, οἱ ὅποιοι ἐκλεκτικοὶ ὄντες «χτυπᾶνε» μὲ τὸ συνάλλαγμά τους τὶς καλλίτερες περιοχὲς, παραθαλάσσιες ἢ βουνήσιες, κατὰ προτίμησιν. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα εἶναι αὐτονόητη ἡ καταλυτικὴ ἀλλοίωση ὄχι μόνον τοῦ φυσικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, ἀφοῦ σιγὰ - σιγὰ σημειώνονται ἀρνητικὲς ἐπιδράσεις καὶ ἐπικίνδυνη «παράλλαξις» σὲ βάρος ἀρχῶν καὶ ἀξιών, ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ λαοῦ μας, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀλλοίωση τῆς φυσιογνωμίας ὄχι μόνον τῆς στενῆς ἐκεῖ κοινωνίας ἀλλὰ καὶ τῆς εὐρύτερης, ἀφοῦ ὅλοι γνωρίζομε μὲ πόση εὐκολία σήμερον γίνεται ἡ διακίνηση ἰδεῶν καὶ ἀπόψεων, ἀλλὰ καὶ διότι ὅλοι διαπιστώνομε ὅλο καὶ ἐντονότερη ὄχι μόνον τὴν κοσμοπολίτικη νοοτροπία, ἀλλὰ καὶ τὴν τάση χειραφέτησης ἀπὸ τὰ παραδεδομένα καὶ καθιερωμένα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ εἰδικότερα τοῦ Ἑλληνα.

3) **Ἡ πληθυσμιακὴ αἰμορραγία τῆς ὑπαίθρου, ἡ ἐρήμωση καὶ ἡ ἐγκατάλειψή της,** μὲ ὅ,τι αὐτὸ συνεπάγεται γιὰ τὴν Ἑλληνορθόδοξη πολι-

τισμικὴ μας παράδοσις. Εἶναι ἓνα τρίτο ἀρνητικὸ δεδομένο μὲ τὸ ὁποῖο συνδέεται ὁπωσδήποτε τὸ τουριστικὸ φαινόμενο. Δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι ἀκόμη καὶ ξένοι κορυφαῖοι ἠγετικοὶ παράγοντες μεγάλων ταξιδιωτικῶν ὀργανισμῶν στὴν Εὐρώπη, ὅπως ὁ Ράλφ Κόρστεν, ἔχουν ἐπίσημα ἐπισημάνει ὅτι στὴ χώρα μας ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴ διάσωση τῆς Ἑλληνικῆς παραδοσιακῆς κληρονομιάς καὶ ὅτι κακοποιοῦμε τὸ φυσικὸ μας περιβάλλον⁸ κ.λπ. Προφανῶς καταγράφοντας ὡς ἀρνητικὸ δεδομένο, συνδεόμενο μὲ τὸν τουρισμὸ, τὴ συρρίκνωση τῆς ὑπαίθρου, ἐννοοῦμε τὴν ὑπαίθρο —τὸ χωριὸ— ὡς τὸν φυσικότερο χῶρο διάσωσης καὶ καλλιέργειας τῆς παράδοσις καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς πατρίδος μας.

4) **Ἡ συρρίκνωση καὶ ἡ παραφθορὰ τῆς γλώσσας,** ἡ τραγικὴ λεξιπενία τῶν τελευταίων χρόνων, σημεῖα μελανὰ τῆς νεοελληνικῆς μας ταυτότητας, ὁπωσδήποτε εἶναι κι αὐτὸ ἓνα ἀρνητικὸ δεδομένο ποὺ συνδέεται μὲ τὴν τουριστικὴ κίνηση στὸν τόπο μας, ἀφοῦ ἡ γλώσσα εἶναι βασικὸ στοιχεῖο τῆς παράδοσις καὶ τοῦ πολιτισμοῦ κάθε λαοῦ. Καὶ

5) **Ἡ κρίσις τῆς Ἑνορίας,** ὡς τοῦ κεντρικοῦ τοῦ Ἐκκλησίας, ὡς εὐχαριστιακῆς «ἐπὶ τὸ αὐτὸ» Σύναξις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος καὶ ἡ ὁποία κρίσις συνίσταται στὴν ἀδυναμία της (παρὰ τὶς ὑπάρχουσες ἐξαιρέσεις) «νὰ λειτουργῇ ὡς κοινωνία καὶ ἔνωσης προσώπων ἐν Χριστῷ, ὡς ἔνωσης τοῦ Κυριακοῦ σώματος (Β' Κορ.) ὡς εὐχαριστιακῆ Σύναξις ποὺ μεταμορφώνεται καὶ μεταμορφώνει τὸν κόσμον, ὡς οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία ὁ χωρισμένος ἀπὸ τὸν Θεὸ ἄνθρωπος ἀποκαθίσταται καὶ ἐπαναπατριῆται»⁹. Ὡς ἐκ τούτου αὐτονόητος εἶναι ὁ ρόλος, ποὺ ὀφείλει ἡ ἐνορία νὰ διαδραματίσει ὡς πυρηνικὴ ἐκκλησιαστικὴ μονάδα στὴν ἐπικοινωνία τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸν κόσμον, κατὰ συνέπεια καὶ μὲ τοὺς τουρίστες τῆς περιοχῆς τὴν ὁποία καλύπτει¹⁰.

* * *

Β'. Καὶ τὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ἐπιχειρήσουμε τὸν δεύτερο βηματισμὸ μας στὸν δύσβατο χῶρον τοῦ σημερινοῦ τουριστικοῦ γίνεσθαι καταγράφοντας κάποιους **ἀναγκαίους στόχους καὶ ἀπα-**

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 217 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

ραίτητα ζητούμενα στα πλαίσια μιᾶς υπεύθυνης ποιμαντικής διερεύνησης καὶ ἀντιμετώπισης τοῦ τουριστικοῦ φαινομένου καὶ δὴ τοῦ θρησκευτικοῦ τουριστικοῦ φαινομένου.

Θεωροῦμε ὅτι τὴν βάση καὶ τὴν ἀφετηρία τῆς εὐαισθησίας τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τοὺς τουρίστες ποὺ ἔρχονται ὡς ξένοι νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν τόπο μας εἴτε αὐτοὶ εἶναι ντόπιοι — Ἕλληνες προφανῶς ἀπὸ ἄλλες περιοχὲς τῆς χώρας μας — εἴτε εἶναι ἀπόδημοι Ἕλληνες, εἴτε ἐξ ἄλλων ἐθνοτήτων προερχόμενοι, μᾶς τὴν δίνει ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ὅταν μᾶς λέει: «...ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με...» (Ματθ. 25,35) ἢ «...ξένος ἦμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με...» (Ματθ. 25,43), ἐννοώντας — ὡς γνωστὸ — ὅτι ὅποια στάση (φιλόξενη ἢ ἀφιλόξενη) κρατήσουμε οἱ χριστιανοὶ ἀπέναντι στὸν ξένο ἐπισκέπτη μας εἶναι οὐκ ἄν νὰ τὴν κρατοῦμε ἀπέναντι στὸν ἴδιο τὸν Κύριο. Προφανῶς μὲ τὸν κατηγορηματικὸ λόγο Του ὁ Χριστὸς ἐπισημαίνει κατὰ μείζονα λόγο σ' ἐμᾶς τοὺς κληρικούς τὸ μέτρο καὶ τὸ μέγεθος καὶ τῆς ποιμαντικῆς μας εὐθύνης ἀπέναντι στὸν κάθε ξένο, συνελπῶς καὶ στὸν κάθε τουρίστα ποὺ μᾶς πλησιάζει. Αὐτὸ θὰ πεῖ ὅτι ὀφείλομε νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουμε μὲ ἀγάπη, κατανόηση καὶ ἀνθρωπιά. Πολὺ εὐστοχα ἔχει γραφεῖ ὅτι «σὲ καμιά περίπτωση δὲν θὰ πρέπει νὰ δοῦμε τὴ λογικὴ τοῦ τουρισμοῦ ὡς “βιομηχανία” καὶ τὸν τουρίστα ὡς “τουριστικὸ προϊόν”»¹¹. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὁ συντονιστὴς τοῦ νεοσύστατου Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Τουρισμοῦ κ. Νίκος Σκουλάς μιλώντας σὲ συνέντευξή του γιὰ τὸ «ποιὰ εἶναι ἡ σωστὴ τουριστικὴ πολιτικὴ» τόνισε μὲ ἔμφαση τὴν παραπάνω ἀλήθεια μὲ τὴν «τολμηρὴ» χαρακτηριστικὴ φράση: «ἄς μὴν μετροῦμε πλέον οὔτε τὸ τουριστικὸ συνάλλαγμα»¹²! Προφανῶς τὸ ζητούμενο εἶναι **ἀλλαγὴ νοοτροπίας**, ὥστε νὰ μὴν μπορεῖ νὰ λέει ὁ Βέλγος καθηγητὴς τῆς Τουριστικῆς Οἰκονομίας κ. Ἐτιέν Καρτὸν ὅτι «στὴν Ἑλλάδα πολλοὶ ἐπιχειρηματίες τοῦ ζωτικοῦ αὐτοῦ κλάδου (τοῦ τουρισμοῦ) ὅπως προκύπτει ἀπὸ ἐπιτόπιες ἔρευνές μου εἶναι τυχάρπαστοι, ἀδιάφοροι γιὰ τὸ ἐπάγγελμά τους καὶ ἐπιρρεπεῖς στὸν εὐκόλο καὶ ἄκοπο βέβαια πλουτισμό...»¹³. Σαφῆς, λοιπόν, προκύπτει ἀπ' τὴν ἴδια τὴν πραγματικότητα ὁ στόχος τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς πρὸς τὸ συγκεκριμένο σημεῖο. Νὰ βοηθήσει, δηλαδή, μὲ τὸν φερέγγυο λόγο της καὶ μὲ τοὺς τρόπους καὶ μὲ τὰ μέσα ποὺ διαθέτει νὰ ξεπερασθεῖ ὁ πειρασμὸς τῆς στυγνῆς οἰκονομίστικης νοοτροπίας.

Ἄλλος βασικὸς καὶ κυρίαρχος στόχος τῆς ποιμαντικῆς στρατηγικῆς τῆς Ἐκκλησίας πρέπει

νὰ εἶναι ἡ **προστασία τῆς Ἑλληνορθόδοξης οἰκογένειας** ἀπὸ τὶς κακὲς καὶ ἐπιζήμιες ἐπιδράσεις τῶν ποικίλων ρευμάτων ποὺ φθάνουν σ' αὐτὴ μὲσω τῆς ἐπικοινωνίας μελῶν της μὲ τουρίστες. Εἶναι γνωστὸ ὅτι δημιουργοῦνται φιλικοὶ καὶ οἰκογενειακοὶ δεσμοὶ πολλὰς φορὰς μέσα ἀπὸ γνωριμίες μὲ τουρίστες καὶ κυρίως ὅταν φιλοξενούμε αὐτοὺς ἢ φιλοξενούμεθα ἀπ' αὐτούς. Ὅπως δὴποτε καλλιεργοῦνται σχέσεις μὲ σοβαρὰς πολλὰς φορὰς συνέπειες σὲ οἰκονομικὸ, ἐθνικὸ, θρησκευτικὸ καὶ ἠθικὸ ἐπίπεδο, θετικὰς ἢ ἀρνητικὰς. Μιὰ ἄλλη παράμετρος ποὺ ἄπτεται τῆς Ἑλληνορθόδοξης οἰκογένειας εἶναι ἡ ἐγκατάλειψη ἢ ἀπομάκρυνση ἀπ' αὐτὴ ἀπὸ ἐργαζόμενα σὲ τουριστικὰ γραφεῖα μέλη της εἴτε ἕνεκα τῆς βουλμίας γιὰ ἀπόκτηση περισσοτέρων χρημάτων εἴτε ἀκόμη ἕνεκα περιπτώσεων καὶ ἐπιβλαβῶν γνωριμιῶν.

Ἄλλος στόχος ἐπομένως καὶ σταθερὸς ζητούμενο στα πλαίσια τῆς ποιμαντικῆς ἀντιμετώπισης τῶν τουριστῶν καὶ μάλιστα ἐκείνων ποὺ ἐκδηλώνουν θρησκευτικὰ καὶ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα πρέπει νὰ εἶναι ἡ **ποιοτικὴ ἀναβάθμιση τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων**. Πρὸς τοῦτο εἶναι ὀπως δὴποτε ἀναγκαῖα ἡ προσωπικὴ ἐπικοινωνία. Ἡ ἐπικοινωνία «πρόσωπο πρὸς πρόσωπο» καὶ ὄχι μαζικὴ καὶ ἀνώνυμη ψυχρὴ ἐπαφή. Ἐτσι θὰ θεμελιώσουμε ὑγιεῖς καὶ στέρεες σχέσεις, θὰ δώσουμε καὶ θὰ πάρουμε οὐσιαστικὴ πνευματικὴ καὶ ψυχολογικὴ στήριξη καὶ βεβαίως θὰ προεκτείνουμε — ὅπου αὐτὸ εἶναι ἐφικτὸ καὶ ἀξίζει νὰ γίνει — καὶ τὶς παραπέρα σχέσεις μας σὲ θρησκευτικὸ, ἐπιστημονικὸ καὶ πολιτικὸ ἀκόμη ἐπίπεδο, συμβάλλοντες ἀθόρυβα ἀλλὰ καὶ οὐσιαστικὰ στὴν ἀνάπτυξη διμερῶν καὶ διεθνῶν σχέσεων προσθέτοντας καὶ ἐμεῖς ἓνα λιθαράκι στὸ οἰκοδόμημα τῆς διεθνούς εἰρήνης, φιλίας καὶ συνεργασίας μεταξὺ τῶν λαῶν.

(Συνεχίζεται)

7. Βλ. Κωνσταντίνου Β. Ζορμπά, ὅ.π., σελ. 13.

8. Βλ. Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος, ἀρ. φύλλου 26 (2147), 29 Ἰουνίου 1995, Ρεπορτάζ τοῦ Ἄθαν. Χ. Παπανδρόπουλου, σελ. 26.

9. Βλ. Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΝΟΡΙΑ στὸ συλλογικὸ τόμο ΕΝΟΡΙΑ, πρὸς μία νέα ἀνακάλυψή της, ΑΚΡΙΤΑΣ, σελ. 12.

10. Βλ. Ἡλία Βουλγαράκη, Η ΕΝΟΡΙΑ: ΑΔΙΕΞΟΔΑ ΚΑΙ ΔΙΕΞΟΔΟΙ στὸ συλλογικὸ τόμο ΕΝΟΡΙΑ, πρὸς μία νέα ἀνακάλυψή της, ΑΚΡΙΤΑΣ, σελ. 40.

11. Κωνσταντίνου Χ. Ζορμπά, ὅ.π., σελ. 31.

12. Βλ. Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος, ἀρ. φύλλου 30 (2203), 25 Ἰουλίου 1996, ὅ.π., σελ. 29.

13. Βλ. Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος, ἀρ. φύλλου 26 (2147), 29 Ἰουνίου 1995, ὅ.π., σελ. 27.

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ: ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ*

Τού Πρεσβ. π. Γερασίμου Ζαμπέλη

4. Φωτισμός και ένδυνάμωση από την ζωηφόρο έλευθερία τής Έκκλησίας μας.

Η έποχή μας, έκτος των άλλων, χρωματίζεται και από τούτη την παραδοξότητα. Αντέστρεψε τὸ μυστικὸ νόημα τῶν ἀξιών, πὸν στηρίζουν τὴν ζωὴ καὶ ὀλοκληρώνουν τὸν ἄνθρωπο. Δὲν ἐκπλήσσει, λοιπόν, ὅταν βλέπουμε νὰ ἐξαντλήται τὸ πάθος τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ἐλευθερία καὶ καταξίωση στὴ ζωὴ, στὰ φτηνά καὶ πεζὰ περιθώρια τῆς ἀσυδοσίας. Οὐτε —δυστυχῶς— μᾶς τρομάζει ἡ ἐφιαλτικὴ ἀπάθεια μὲ τὴν ὁποία χαιρετᾶ καὶ ὑποδέχεται στὴ ζωὴ του τὸν ἡθικὸ σφαγιασμό· τὴν πνευματικὴ αἰμορραγία· τὴν σατανικὴ ἀποδυνάμωση καὶ τὴν ἐγκληματικὴ ἀποϊεροποίηση τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου.

Καὶ ὁ καλπασμὸς τοῦ «θανάτου» συνεχίζεται. Προκλητικὸς· σταθερὸς· σκληρὸς· ἀκέφαλος. Τὰ ναρκωτικὰ σκοτώνουν τὰ παιδιά μας, ἀφοῦ πρῶτα τὰ εἶχε αἰχμαλωτίσει καὶ βεβηλώσει ἡ ἀσυδοσία καὶ ἡ ἡθικὴ - πνευματικὴ ἀποδυνάμωση.

Στὴν ἀπαραίτητη ἀναστύλωση καὶ ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου τὸν πρῶτο λόγο ἔχει ἡ Ὁρθόδοξη Έκκλησία μας. Ἀλλιῶς, κάθε κίνηση καὶ προσπάθεια θὰ προσθέτει ἀγωνία· ἀποδυνάμωση καὶ ἀπελπισία. Εἶναι καταδικασμένη γιὰ ἀποτυχία. Ἡ ἐλευθερία, σὰν μοναδικὴ πρόταση ζωῆς, εἶναι πνοὴ καὶ χάρις τοῦ Θεανθρώπου. Ἐξάλλου «ἡ ἐλευθερία ἀγαπάει τὴν συνεχὴ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ μας ἐγρηγόρηση».

Ἡ Έκκλησία μας εἶναι «κιβωτὸς τῆς σωτηρίας» τοῦ ἀνθρώπου. Πὸν δὲν προσφέρει μονάχα τὴν δυνατότητα διαφυγῆς ἀπὸ τὴν ἐξαγρίωση καὶ τὸ ἄστατο ροκάνισμα τῆς φθορᾶς. Ἀλλὰ «δωρίζει» τὸν ὄπλισμὸ τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν τόλμη τῆς πολυμέτωπης ἀντίστασης, προκειμένου νὰ διαφυλάξει καὶ νὰ διασφαλίσει τὴν ζωτικότητα καὶ τὴν καθαρότητα τοῦ νεανικοῦ προσώπου. Γιαντὸ οἱ ἅγιοι Πατέρες, οἱ τίμιοι αὐτοὶ ἀνατόμοι τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητος, θὰ χαρακτηρίσουν τὴν Έκκλησία μας «πνευματικὸ χειρουργεῖο» καὶ «θεραπευτήριον ψυχῶν». Παραμένει «ἡ σωτηρία αὐτῶν πὸν χάνονται» (Ἐφραίμ ὁ Σύρος), σὲ πείσμα τῶν ἀδίστακτων ἐκμανλιστῶν καὶ περιέργων «ἐμπόρων» τῆς ἀνθρώπινης εὐπιστίας. Ἡ παρέμβασή της δὲν προσθέτει μία ἀκόμη φωνὴ ἀγωνίας στὸ πλῆθος πὸν ὑπάρχει. Εἶναι ἡ μοναδικὰ ἀληθινὴ καὶ ἀναν-

τικατάστατα ἐλεύθερη φωνή, πὸν ἀντέχει νὰ διαπεράσει τὴν ὀμίχλη τῆς κοινωνικῆς ὑποκρισίας καὶ τοῦ φτηνοῦ συμφέροντος, γιαντὶ εἶναι φωνὴ ἀγάπης, πὸν σαρκώθηκε ταπεινὰ καὶ ἤσυχα στὸ σπήλαιο τῆς Βηθλεέμ· ἔγινε αἱμάτινη ἀνάσα ἀγωνίας στὸν λόφο τοῦ Γολγοθᾶ καὶ μεταποιήθηκε σὲ Φῶς ἐλευθερίας, πὸν πέρασε τὸ κλειστὸ «κύκλωμα» τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ ἀπλώθηκε ἐλπιδοφόρα στὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων. Ἐνῶ ταυτόχρονα παραμένει διαρκῆς πρόκληση ὑπαρξιακῆς Ἀνάστασης μέσα ἀπὸ μία ἀγωνιώδη καὶ ἀγωνιστικὴ προσωπικὴ ἐπανάσταση.

Ἡ Έκκλησία μας μεταφέρει τὴν ζωοποιὸ χάρις τοῦ Ζωοδότου, γιὰ νὰ μεταποιηθεῖ, ἀπὸ τὸν καθένα πὸν ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσει, σὲ ζυμᾶρι ζωῆς καὶ ἐλευθερίας. Προσφέρει μὲ τὴν μαρτυρικὴ λειτουργικὴ τῆς ἐμπειρία τὸν ἴδιο τὸν Ἰησοῦ Χριστό, γιὰ νὰ γίνεῖ ὁ προσωπικὸς Λυτρωτῆς καὶ Ἐλευθερωτῆς. Ἐτσι ὅμως καταλαγιάζουν οἱ ἀτμοὶ τῶν παθῶν· γαληνεύει ἡ ταραχὴ τῆς συνειδήσεως· ἡρεμεῖ ἡ ἀσυγκράτητη κίνηση τῆς λογικῆς· ἀναπαύεται ἡ ἀγωνία τῆς ψυχῆς καὶ ἀτονεῖ ὁ δονισμὸς τοῦ σώματος. Μὲ τὴν συμμετοχὴ δὲ στὸ «Ποτήριον τῆς ζωῆς» καὶ στὴν γενικότερη λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Έκκλησίας μας περνάει ὁ Θεάνθρωπος μέσα στὸ ραγισμένο ἀνθρώπινο κορμί. Ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ ἔρχεται ἡ ὀλοκλήρωση τοῦ ἀνθρώπου. Νοηματοδοτεῖται ἡ ζωὴ καὶ προφυλάσσεται ἀπὸ τοὺς ἐπικίνδυνους ἐκτροχιασμοὺς καὶ τὶς σκληρὲς τραγωδίες.

Ὅλη αὐτὴ ἡ μεταμορφωτικὴ πραγματικότητα δὲν ἔρχεται μὲ μαγικὸ τρόπο. Προϋποθέτει ἀκλόνητη πίστη στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἀποφασιστικὸτητα στὴν ἐπιλογὴ γιὰ ἀγῶνα· ἰσχυρὸ καὶ ἄκαρπο φρόνημα. Αὐτοπαράδοση στὰ πονεμένα χέρια τῆς Θείας Ἀγάπης.

Ἡ ἀνησυχία, πὸν κυφορεῖται ἀπὸ τὴν ξέφρενη περιέργεια καὶ τὴν μοναξιά, ἡ ὁποία τόσο ἐπικίνδυνα ἀπορροθμίζει τὴν ζωὴ καὶ παραλογίζει τὸν ἄνθρωπο, σιγαλοσβήνει μὲ τὴν ἐσωτερικὴ πληροφόρηση, πὸς «ὁ Χριστὸς ἐλευθερώνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ ἀδιέξοδα τῆς ζωῆς» (Ἰονέσκο). Ἡ πίστη αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη καὶ σημαντικὴ κίνηση ἐλευθερίας. Πὸν ὀδηγεῖ σὲ «περιπέτειες» ἐλπίδος καὶ ζωῆς. Ἐνῶ ταυτόχρονα προσφέρει τὴν δύναμη καὶ τὴν δυνατότητα, γιὰ τὴν ἀγωνιώδη πορεία τῆς ἀπεξάρτησεως καὶ τῆς ἐπανεναξίσεως στὸ κοινωνικὸ μας σῶμα.

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 220 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

ΤΑ «ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ» ΤΟΥ «ΦΛΟΓΕΡΟΥ ΛΑΟΠΕΔΕΥΤΗ»*

Του κ. Θεόδωρου Ί. Ψαριώτη, γεωπόνου

Στην πραγματοποίηση του στόχου του αυτού τους μετέφερε απ' τὰ καθημερινὰ πράγματα στα πνευματικά: «Εἶναι θαυμαστή αὐτὴ ἡ ἀνεση, μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ Ἅγιός μας μεταφέρει ἀπὸ τὰ καθημερινὰ πράγματα τοὺς ἀκροατές του στα πνευματικά»¹². Συγκεκριμένα, παρομοιάζει τὴ γῆ μὲ τὸν κρόκο τ' αὐγοῦ· τὸ ἀσπράδι «ὀλοτριγυρα ἀπὸ τὸν κόσμο» εἶναι ὁ ἀγέρας γύρω ἀπὸ τὴ γῆ, καὶ τὸ «τσόφλιο ὀλοτριγυρα εἶναι ὁ οὐρανός».

Στὴ Δημιουργία ἀναφέρεται συχνά. Οἱ ἀναφορές του προέρχονται ἀπὸ τὴν Π. Διαθήκη κυρίως τὴν Γένεσιν, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὸ «Ἐξαήμερον» τῆς Δημιουργίας. Καὶ ὅπως ἐκεῖ ὁ Μωϋσῆς εἶναι λιτός, εὐσύνοπτος, ἔτσι καὶ ἐδῶ ὁ τιμώμενος μὲ τὸ ἄρθρο αὐτό, διακρίνεται γιὰ τὴν λιτότητα καὶ τὸ εὐσύνοπτο τοῦ περιεχομένου του: «Καὶ ἔτσι, χριστιανοί μου, τὴν πρώτην ἡμέρα ἐπρόσταζε καὶ ἔγινε αὐτὸς ὁ οὐρανὸς παραπάνου πάντων, ὅπου δὲν φαίνεται τὴν δευτέραν ἐπρόσταζεν καὶ ἔγινεν αὐτὸς ὁ οὐρανὸς ὅπου φαίνεται καὶ ἔβαλε τὰ μισὰ τὰ νερὰ ἀποπάνου καὶ τὰ μισὰ ἀποκάτου ἀπὸ τὴν γῆν, ὁ ἀέρας, ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύκτα¹³. Τὴν τρίτην ἐπρόσταζε καὶ ἔγιναν τὰ δένδρα, τὰ χόρτα καὶ τὰ φυτὰ¹⁴. Τὴν τετράδην ὁ ἥλιος, τὸ φεγγάρι καὶ τὰ ἄστρα¹⁵. Τὴν πέφτην ἔγινε ἡ θάλασσα καὶ τὰ ψάρια καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ ἀέρος¹⁶. Τὴν παρασκευὴ ἐπρόσταζεν τὴν γῆν καὶ ὅλα τὰ ζῶα ἄνδρας ἢ γυναῖκα εἰς τὸν κόσμον δὲν ἦταν. Ἐπῆρε ὁ πανάγαθος Θεὸς ἀπὸ τὴν γῆν χῶμα λάσπη καὶ ἔπλασε ἕναν ἄνδρα καθὼς εἰμεσθεν ἐμεῖς καὶ τοῦ ἔδωσεν ψυχὴν ἀγγελικὴν, ἀθάνατον»¹⁷.

Ἀμέσως - ἀμέσως τοὺς ἔχει σπεῖρει τὰ ζεύγη τῶν ἐννοιῶν: Θεὸς (Κτίστης) - Κτίση καὶ Θεὸς - Ἄνθρωπος, ὅπου ὁ Θεὸς μὲ τὶς «ἄκτιστες ἐνέργειές» Του, ἔκτισε τὴν Κτίση ὅλη καὶ τὸν Ἄνθρωπο. Συμπληρωματικά, «νὰ ἀγαποῦμεν τὸν Θεὸν μας διατὶ μᾶς ἐχάρισε τόσην γῆν μεγάλην, ἐδῶ πρόσκαιρα νὰ κατοικοῦμεν, τόσας χιλιάδες χόρτα, φυτὰ, βρῦσες, ποτάμια,

πηγάδια, θάλασσαν, ψάρια, φωτιά, ἀέρα, νύκτα, οὐρανόν, ἄστρα, ἥλιον, φεγγάρι· ὅλα αὐτὰ διὰ ποῖον τὰ ἔκαμε; διὰ ἐμᾶς· ἐχρωστοῦσε τίποτε; ὅλα χάρισμα, ὅλα χάρισμα».

Ἀπὸ δῶ, ἔχομε ἕνα τρίτο ζεῦγος τῶν ἐννοιῶν Ἄνθρωπος-Κτίση. Ἐμφύτευμα, γιὰ νὰ δεχθῶν ὅτι ὅ,τι μᾶς περιβάλλει εἶναι μιὰ δωρεὰ ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἄνθρωπο (μιὰ ἐπιγραμματικὴ περιβαλλοντολογικὴ ἀγωγή).

Συγκεντρωτικά, τοὺς ἐδίδαξε τὸν συνδυασμό: Θεὸς (Κτίστης) τῆς Κτίσεως ὅλης καὶ τοῦ Ἄνθρώπου. Γιὰ νὰ παραδεχθῶν τὴν ὑποχρέωση νὰ (δια)φυλάσσουν τὸ Περιβάλλον ὡς ἔργο Θεοῦ Δημιουργοῦ, τὸ ὁποῖον προετοίμασε γιὰ τὸν Ἄνθρωπο. Καί, μέσα ἀπὸ αὐτὸν τὸν συνδυασμό, νὰ δεχθῶν καὶ ἄλλα δύο ὅπου δὲν τοὺς ἀνέφερε, ἀλλὰ τὰ ἀναφέρει ὁ Μωϋσῆς¹⁸, ὥστε νὰ καταστοῦν τηρητές τοῦ «ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν» ἢ (καί) πῶς ἀπλὰ νὰ σταυροκοπιῶνται π.χ. στὸ τέλος τοῦ θερισμοῦ ἢ σὲ ὦρα φαγητοῦ...

Μὲ ἄλλα λόγια, μὲ ἐλάχιστες λέξεις (πρὸς τὸ ἀκροατήριό του), ὅσα μὲ πλῆθος λέξεων (σήμερα) ὑποχρεοῦται ὁ ἱεροκλήρως γιὰ νὰ ἀπειθυνθεῖ στὸ ἀπαιτητικὸ ἀκροατήριό του.

Οἱ ἐμπειρεῖες του πάλι ἀπὸ τὶς συχνῆς διελύσεις του μέσα στὴ φύση καὶ ἡ ἀγάπη του πρὸς αὐτήν, ἐφοδιαζόταν μὲ χίλιες δυὸ ἐντυπώσεις. Αὐτὲς τὶς ἀφομοίωσε καὶ εἶχε πᾶς ὑλικὸ (μεταποιημένο) ἐπιχειρημάτων γιὰ τὸν λόγο του. Ἄρχιζε ἀπὸ κάτι (μέσα ἀπὸ τὸ Περιβάλλον), γιὰ νὰ καταλήξει ἐκεῖ ὅπου ποθοῦσε νὰ ὀδηγήσει τὸν Ἄνθρωπο· στὸν Θεὸ (Κτίση - Ἄνθρωπος - Κτίστης): «Ἡ Ἁγία Τριάς εἶναι τρία καὶ ἕνα, ὅπως ἡ πέτρα, τὸ τσακουμάκι καὶ ἡ ἴσκα, πὺ δίνουν τὴ φωτιά· ὅπως τὸ νερό, τὸ χαλάζι καὶ τὸ χιόνι, πὺ εἶναι μιᾶς φύσεως¹⁹ καὶ τὰ τρία»²⁰.

Πάντα φρόντιζε νὰ βρῖσκεται, ἔστω χαμηλά, στὸ «ἐπίπεδο γνώσεων» τοῦ ἀμαθοῦς ἀκροατήριου του. Ξεκίναγε ἀπὸ ὅ,τι αὐτὸ γνῶριζε, ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωὴ, γύρω ἀπὸ τὴν Κτίση, γιὰ νὰ καταλήξει στὸν Κτίστη. Μὲ σκοπὸ νὰ βοηθηθεῖ ὁ Ἄνθρωπος. Καὶ πετύχαινε

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 222 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

σὲ ὅ,τι σκόπευε: «Ἐνα δένδρο, ὡσάν τὸ κόψης, εὐθὺς ξεραίνονται τὰ κλαριά· ἀμὴ ὡσάν ποτί-
ξης τὴν ρίζαν, στέκονται δροσερὰ τὰ κλωνάρια.
Ὅμοίως εἶστανε καὶ οἱ γονεῖς ὡσάν τὸ δέν-
δρο... Εἶναι μιὰ μηλιά καὶ κάνει ξινὰ μῆλα²¹.
Ἐμεῖς τώρα τί πρέπει νὰ κατηγορήσωμε; Τὴ
μηλιά ἢ τὰ μῆλα; Τὴ μηλιά. Λοιπόν, κάμνετε
καλὰ ἐσεῖς οἱ γονεῖς, ὅπου εἶστε ἢ μηλιά, νὰ
γίνωνται καὶ τὰ μῆλα γλυκά»· «καὶ καθὼς ἓνα
χελιδόνι χρειάζεται δύο πτέρυγες διὰ νὰ πετά-
ξει εἰς τὸν ἀέρα, ἔτσι καὶ ἐμεῖς χρειαζόμαστε
αὐταῖς ταῖς δύο ἀγάπες...», τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν
Θεὸ καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Μεγά-
λη ἢ ἀρετὴ του, νὰ διαλέξει τὴ μηλιά καὶ τὸ
χελιδόνι, δυὸ γνωστὰ σ' αὐτοὺς πλάσματα (ποὺ
τὰ γνωρίζουν πῶς καρποφοροῦν ἢ πῶς πετᾶνε)
καὶ πάνω σ' αὐτὴ τους τὴν γνώση νὰ προστεθεῖ
καὶ ἡ δική του.

Ὡς εὐρισκόμενος «ἐνώπιον ἀμαθοῦς ποι-
μνίου» ἀπέφυγε (καί) τὴν φλυαρία²², γὰρ νὰ
γίνεται ἐλκυστικὸς καὶ νὰ τοὺς διατηρεῖ τὸ ἐν-
διαφέρον. Ἄλλωστε, ἦταν Διαφωτιστής, ὑπο-
χρεωμένος νὰ εἶναι συγκεκριμένος, κατανοη-
τός, εὐστοχος, εὐπρόσδεκτος, εὐσύνοπτος. Κι
εἶχε αὐτὲς τὶς ἀρετὲς ὁ «Προφήτης τοῦ Γέ-
νους»²³, καὶ «σκλάβωνε» τοὺς σκλάβους ὁ ἁ-
γιός τους.

Γι' αὐτὰ του τὰ ἐγερτήρια μηνύματα εἶχε
γίνει ἀνεπιθύμητος: «στὶς 27 Μαΐου 1777 ὁ Βε-
νετὸς διοικητὴς τῆς Πάργας Benitto Pieri ἔ-
σπευσε ἀνήσυχος νὰ ἐνημερώσει τὴν κυβέρνη-
σή του, γὰρ τὴν ἀφίξη στὴν πόλη ἐνὸς ἀγνώ-
στου σὲ αὐτὸν Ἑλληνα καλόγερου...»²⁴.

Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ἀποτελεῖ ἓνα
ἀφανὴ κρίκον (στὸν ἐπιπόλαιο μελετητὴ του)
μιᾶς ἀλυσίδας. Μιᾶς ἀλύγιστης σειρᾶς ποὺ ἀρ-
χίζει ἀπὸ τὸν Μωϋσῆ καὶ φτάνει²⁵, σ' αὐτοὺς
καὶ προχωράει γὰρ νὰ (συν)ενωθεῖ μὲ τὸν Πα-
παδιαμάντη²⁶ καὶ Κόντογλου²⁶, Γέροντες (ἀπελ-
θόντες κατὰ τὸν φθίνοντα αἰῶνα) ὅπως οἱ μα-
καριστοὶ Ἀμφιλόχιος Μακρῆς²⁷, Πορφύριος
Μπαῖρακτάρης²⁷. Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς
ἔδωσε τὸ Ἀλφαβητάρι τῆς «περιβαλλοντολογι-
κῆς ἀγωγῆς» στὸ ἀκροατήριό του. Ἐδωσε τὸ
παρὼν στὴν πορεία τῆς Ἐκκλησίας «ὑπὲρ τοῦ
σύμπαντος κόσμου...».

Στὴν ἱστορία του ὑπάρχει καὶ μιὰ σελίδα,
μὲ περιεχόμενο τὴν ἀγαπητικὴ σχέση πρὸς τὸ

Περιβάλλον. Ἀναμένεται ὁ ἐθελοντὴς γὰρ τὴν
ἀποκρυπτογραφῆσει.

Καὶ (ἀναμένονται) μιμητὲς του σ' αὐτὸ τὸ
μονοπάτι ποὺ χάραξε...

(Τέλος)

12. Παντελῆς Β. Πάσχος: «Κοσμάς ὁ Αἰτωλός», Ἐκδ.
Ἀκρίτας, σ. 104.

13. Γέν. 1,6-8.

14. Γέν. 1,11-13.

15. Γέν. 1,14-19.

16. Γέν. 1,20-23.

17. Γέν. 1,24-26.

18. Γέν. 1,28 καὶ Γέν. 2,15.

19. Θέλει νὰ τοὺς πεί γὰρ τὶς τρεῖς καταστάσεις τοῦ ὕδα-
τος: ὡς ἀέρας (ὑδρατμός), ὡς ὕγρo, ὡς στερεό (χαλάζι).

20. Παντελῆς Β. Πάσχος, ὁ.π. σ. 24.

21. Ἀσφαλῶς, δὲν ἐννοεῖ ποικιλία «ξινόμηλων», ἀλλὰ
πραμελημένο δένδρο, ὅπου τὰ μῆλα γίνονται ξινὰ, γιὰτὶ
δὲν φτάνουν σάκχαρη γὰρ νὰ γλυκάνουν.

22. Αὐτὴ τὴ γλωσσολογία τοῦ ἀμβωνος ἢ τῆς ἔδρας ἢ τοῦ
μπαλκονιοῦ, ὅπου ὀφείλουν νὰ ἀποφεύγουν ὅσοι ἀπευθύ-
νονται σὲ ἀκροατήριo.

23. Κώστας Σαρδελῆς: «Ὁ ἅγιος τῶν σκλάβων, Κοσμάς
ὁ Αἰτωλός», Ἀθήνα 1970.

24. Ἄρτεμη Ξανθοπούλου-Κυριακοῦ, ὁ.π. σ. 25.

25. Στοιχὸς Καππαδόκες (Γρηγόριο Νύσσης, Τρεῖς Ἱε-
ράρχες), στὸν Ἁγ. Μακάριο τὸν Αἰγύπτιο, στὸν Ἁγ. Μάξι-
μο τὸν Ὁμολογητὴ, τοὺς Μεγάλους Ὑμνωδοὺς (Ἰω. Δαμα-
σκηνοῦ, Κοσμά τὸν μελωδὸ).

26. Ὑμνητὲς τοῦ Κτίστη καὶ θαυμαστῆς τῆς Κτίσεως
Του.

27. Πάσχισαν γὰρ τὴν διάδοσιν τοῦ πράσινου.

*Παναγιώτου Θ. Παπαθεοδώρου
θεολόγου - λυκειάρχου*

ΛΟΓΟΣ ΑΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΣ

Χριστιανικὴ Ὑμνογραφία

Ἀθήνα 1997, σχῆμα 11X17,5 ἐκατ., σσ. 72.

*Εὐσύνοπτη μελέτη ποὺ ἀναφέρεται στὴ γέ-
νεση, τὴν ποικιλία καὶ τὸ πλῆθος, τὸ χαρακτή-
ρα, τὸ περιεχόμενο καὶ τὰ μεταφραστικὰ προ-
βλήματα τῶν χριστιανικῶν ὕμνων. Εὐστοχες ἀ-
παντήσεις σὲ ἐρωτήματα ὅπως: Πόσο ἐπηρεά-
ζουν οἱ ὕμνοι τοὺς χριστιανούς; Ποιῆς δυσκο-
λίες καὶ ἐμπόδια παρεμβάλλονται ἀφοῦ ἡ γλώσ-
σα τῶν ὕμνογράφων δὲν μιλιέται σήμερα; Μπο-
ροῦν νὰ προταθοῦν λύσεις; Ἐπιτρέπεται ἡ με-
τάφραση τῶν ὕμνων;*

*Ἐξώφυλλο, σὲ τετραχρωμία, τῶν ὕμνογρά-
φων ὁσίων Κοσμά καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκη-
νοῦ, ἀπὸ τοιχογραφία τῆς ἱερᾶς Μονῆς Βαρ-
λαάμ Μετεώρων.*

Η ΙΕ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τοῦ κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου, Μ.Α. Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ζ'. Ἡ ἔλευσις τοῦ Ἀντιχρίστου ἐντοπίζεται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου εἰς τὴν περίοδον τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ κατὰ τὸν ἅγιον πατέρα συμπέρασμα συλλογισμοῦ ἀνθρωπίνου, ἀλλὰ πόρισμα ἐκ τῶν περικοπῶν τῆς Ἀγίας Γραφῆς, αἱ ὁποῖαι ἀναγινώσκονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰς τὸ ὄραμα τοῦ Δανιὴλ περὶ τῶν τεσσάρων θηρίων⁵⁷, τὸ τέταρτον θηρίον, περὶ τοῦ ὁποῖου ὁ προφήτης ἐξήτησε πληροφορίας ἐξ οὐρανοῦ ὀπτασίας⁵⁸, «εἶναι ἡ τετάρτη βασιλεία ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἡ ὁποία ἀπὸ ἀπόψεως δυνάμεως καὶ ἀγριότητος θὰ ὑπερέχη ἀπὸ τὰς ἄλλας βασιλείας»⁵⁹. Οἱ πρὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐκκλησιαστικοὶ ἐρμηνευταὶ τῆς δυσνοήτου ταύτης προφητείας τοῦ Δανιὴλ ἐθεώρησαν ὡς τετάρτην βασιλείαν, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ εἶναι σκληροτέρα τῶν τριῶν προηγουμένων, τὴν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, καθ' ὅσον ὡς πρῶτην ἐδέχοντο τὴν βασιλείαν τῶν Ἀσσυρίων, δευτέραν τὴν τῶν Μήδων καὶ Περσῶν, τρίτην τὴν αὐτοκρατορίαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (Μακεδόνων), τετάρτην δὲ τὴν Ρωμαϊκὴν⁶⁰.

Κατὰ τὴν ἐξήγησιν, τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ, «τὰ δέκα κέρατα τοῦ θηρίου αὐτοῦ συμβολίζουν τοὺς δέκα βασιλεῖς, πού θὰ ἐμφανισθοῦν. Κατόπιν ἀπὸ αὐτοὺς θὰ ἐμφανισθῇ ἕνας ἄλλος, ὁ ὁποῖος θὰ ξεπεράσῃ ὅλους τοὺς προηγηθέντας εἰς ἔργα κακὰ καὶ ὀλέθρια, τοὺς δὲ τρεῖς βασιλεῖς θὰ κτυπήσῃ καὶ θὰ ἐξευτελίσῃ»⁶¹. Τὸ πρωτότυπον κείμενον τῆς ἐν λόγω προφητείας ἔχει ὡς ἐξῆς: «καὶ τὰ δέκα κέρατα αὐτοῦ, δέκα βασιλεῖς ἀναστήσονται, καὶ ὀπίσω αὐτῶν ἀναστήσεται ἕτερος, ὃς ὑπεροίσει κακοῖς πάντας τοὺς ἔμπροσθεν, καὶ τρεῖς βασιλεῖς ταπεινώσει»⁶². Ἡ ἔκφρασις «καὶ τρεῖς βασιλεῖς ταπεινώσει» σημαίνει ὅτι ὁ βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος θὰ ὑπερβάλῃ τοὺς προηγουμένους εἰς κακίαν, θὰ καταβάλῃ τρεῖς βασιλεῖς ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ δέκα καὶ αὐτὸς θὰ

βασιλεύσῃ ὡς ὄγδοος. Ὡσαύτως κατὰ τὸν προφήτην Δανιὴλ τὸ θηρίον τοῦτο «καὶ λόγους πρὸς τὸν Ὑψίστον λαλήσει καὶ τοὺς ἁγίους Ὑψίστου παλαιώσει καὶ ὑπονοήσει τοῦ ἀλλοιωῦσαι καιροὺς καὶ νόμον, καὶ δοθήσεται ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἕως καιροῦ καὶ καιρῶν καὶ ἡμῶν καιροῦ»⁶³. Πρόκειται διὰ πρόσωπον βλάσφημον καὶ παράνομον, τὸ ὁποῖον δὲν ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ κληρονομικῶς ἀπὸ προηγουμένους ἄρχοντας, ἀλλὰ ἤρπασε αὐτὴν διὰ τῆς μαγικῆς τέχνης.

57. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 191, 10, Δαν. 7. 3-25.

58. Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἄγγελος Γαβριὴλ ἠρμήνευσε τὸ ὄραμα περὶ τοῦ τετάρτου θηρίου καὶ τῶν δέκα κερᾶτων αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὸ Δαν. 8, 16. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 191, 10-25, Δαν. 7, 23-25. Πρβλ. καὶ Βασιλείου Βέλλα, Ἐρησκευτικαὶ προσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τόμος Β', Ἐκδόσις δευτέρα ἐπιτηρημένη, Ἀθήναι 1963, σελ. 189-190.

59. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, Κείμενον - Ἐρμηνευτικὴ ἀπόδοσις ὑπὸ Ἰωάννου Θ. Κολιτσάρα, τόμος Ε', Ἀδελφότης Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ», Ἀθήναι, σελ. 504, στ. 23, ἀριστερὰ στήλη.

60. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 191, 12-16.

Ὁ χειρίστος τῶν βασιλέων, ὁ ὁποῖος θὰ ὑπερβάλῃ τοὺς πρὸ αὐτοῦ εἰς ἀνοσιουργήματα καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ κυριαρχία ἐπὶ τῆς γῆς θὰ καταλυθῇ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ δοθῇ εἰς τοὺς ἁγίους τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ (Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 191, στ. 19), δυνατὸν νὰ εἶναι ὁ Ἀντίχριστος, πρόσωπον ἑσχατολογικόν. Τὸ ὅτι ἐντοπίζεται οὗτος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου εἰς τὴν περίοδον τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἐξηγεῖ πόσον αἱ ἑσχατολογικαὶ τάσεις εἶχον διεισδύσει εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν.

61. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, Κείμενον - Ἐρμηνευτικὴ ἀπόδοσις ὑπὸ Ἰωάννου Θ. Κολιτσάρα, τόμος Ε', Ἀδελφότης Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ», Ἀθήναι, σελ. 504, στ. 24, ἀριστερὰ στήλη.

62. Ἐ. ἀ., σελ. 504, στ. 24, δεξιὰ στήλη.

63. Ἐ. ἀ., σελ. 504, στ. 25, δεξιὰ στήλη.

Ἄν θέλεις νὰ ἀκούγεται ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ ραδιοκύματα, ἐνίσχυσε τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς, τὸν 89,4 FM STEREO. Ἀριθμὸς λογαριασμοῦ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς: 146/558090-03.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τὸ κάθε φωνήεν, τὸ κάθε σύμφωνο!...

Μιά καθαρή ἑλληνορθόδοξη φωνὴ ἐκπορεύεται ρωμαλέα ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη φρονιτωρία τῆς Β. Γερμανίας. Εἶν' ἐκεῖνη τοῦ Κρίτωνος Κοκκινάκη ὁ ὁποῖος καὶ μᾶς συνεκίνησε καὶ μᾶς στηρίξε πνευματικὰ μὲ τὴ δυναμικὴ ὀρθόδοξη φωνὴ του ἢ ὁποία ἀπὸ χιλιάδες χιλιόμετρα μακριὰ –ἀπὸ τὸ Lübeck τῆς Β. Γερμανίας– μᾶς μετέφερε κρυστάλλινο τὸ ὀρθόδοξο βίωμα, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Καλοῦ Ποιμένου, στὸ πρόσωπο ἀξίων ἐκπροσώπων Του.

Ἄς παρακολουθήσουμε προσεκτικὰ τὸ κάθε φωνήεν καὶ τὸ κάθε σύμφωνο αὐτῆς τῆς φωνῆς, στὴν «ἀνταπόκρισή» τῆς ἀπὸ μία προκεχωρημένη ἐπαλξὴ τῆς Ὁρθοδοξίας:

Ἄν ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Γερμανίας ἀποτελεῖ προπύργιο τῆς Ὁρθοδοξίας στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη, ἢ πιὸ προκεχωρημένη τῆς ἐπαλξὴ εἶναι ἡ ἐνορία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Lübeck. Οὐσιαστικὰ πρόκειται γιὰ τὴν ἐνορία ὄλου τοῦ ὁμόσπονδου κρατιδίου τοῦ Schleswig - Holstein. Ἐφημέριός τῆς εἶναι ὁ πρεσβύτερος πατήρ Ἀντώνιος Γαλλῆς ὁ ὁποῖος ἐξυπηρετεῖ καὶ τὴν ἐνορία τοῦ Ἁγίου Νικολάου Βρέμης. Στὴ βόρειο Γερμανία ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν εἶναι ἀραιότερος ἀπὸ ἄλλες περιοχὲς καὶ ἰδιαίτερα διασκορπισμένος.

Μὲ τὴν εὐλογία καὶ τὴν καθοδήγηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γερμανίας κ. Αὐγουστίνου καὶ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Παμφίλου κ. Χρυσοστόμου, ὁ π. Ἀντώνιος βρίσκεται διαρκῶς σὲ κίνηση, διασχίζοντας ὅλη τὴν περιοχὴ ἀπὸ τὰ σύνορα μὲ τὴν Ὀλλανδία ἕως τὸ Flensburg, τὴν τελευταία πόλη τῆς Γερμανίας στὸ βορρᾶ, στὰ σύνορα μὲ τὴν Δανία, ὅπου ὑπάρχουν Ἕλληνες, προκειμένου νὰ ὑπηρετήσῃ τοὺς ξενιτεμένους ἀδελφούς.

Ἔτσι δίνεται ἡ εὐκαιρία στοὺς εὐσεβεῖς μετανάστες νὰ συμμετέχουν στὴ θεία Λατρεία καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ στίς πιὸ ἀπομακρυσμένες περιοχὲς. Οἱ ἀντιξοότητες δὲν λείπουν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Lübeck ὅπου ὑπάρχει Ὁρθόδοξος Ἱερὸς Ναός, στίς ὑπόλοιπες πόλεις οἱ Ἀκολουθίες τελοῦνται σὲ ναοὺς ἄλλων Δογμάτων. Τὸ κοπιαστικὸ ποιμαντικὸ ἔργο κάτω ἀπὸ αὐτὲς τίς συνθῆκες ἀπαιτεῖ πολὺ ζῆλο, πὺ εὐτυχῶς δὲν λείπει ἀπὸ τὸν ἱερέα.

Στὴ βόρειο Γερμανία οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ βιώνουν τὸ Σταυροαναστάσιμο χαρακτῆρα τῆς Ἐκκλησίας μας. Παρὰ τίς μεγάλες δυσκολίες συνεχίζεται στὴν ξενιτιά ἢ παράδοση τοῦ ταπεινοῦ Λευίτη πὺ σὲ χαλεποὺς καιροὺς γιὰ τὸ Γένος μας στάθηκε ὁ θεματοφύλακας τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τὸ Λάβαρο τῆς Λαύρας πάντα ψηλά!

Μὲ τὴν συμπλήρωση ἑξακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τὴν μεταφορὰ τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Ἀλεξίου στὴν ἱστορικὴ ἱερὰ Μονὴ Ἁγίας Λαύρας Καλαβρύτων, πραγματοποιήθηκε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου, Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο στοὺς χώρους τῆς παλαιφάτου Μονῆς, καθὼς καὶ στὸ Καλλιμανοπούλειο Ἐκκλησιαστικὸ Διακονικὸ Κέντρο Καλαβρύτων. Θέμα: «Ὁ Μοναχισμὸς εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἡ Ἁγία Λαύρα». Τὸ Συμπόσιο εἶχε πολὺ μεγάλο ἐνδιαφέρον, οἱ δὲ εἰσηγήσεις πὺ ἀναπτύχθηκαν συγκέντρωσαν ἀμείωτη τὴν προσοχὴ τῶν μετεχόντων στὸ Συμπόσιο. Ἀντιπροσωπεῖες Μοναχῶν καὶ Μοναζουσῶν ἀπ' ὅλα τὰ Μοναστήρια τῆς Πελοποννήσου παρακολούθησαν τὸ Συνέδριο. Ἀνάμεσά τους ἡ σεπτὴ μορφὴ τοῦ πρυτάνεως τῶν Καθηγουμένων τοῦ Πελοποννησιακοῦ Μοναχισμοῦ, τοῦ 90ετοῦς Γέροντος Θεοκτίστου Ἀλεξοπούλου, ἐπὶ πεντηκονταετία Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Γορτυνίας, ὁ ὁποῖος –εἰρήσθω ἐν παρόδῳ– ἀσπάσθηκε τὸ Ἀγγελικὸ Σχῆμα τὸ 1927, διατελέσας κατὰ τὴν μακρὰ μοναστικὴ πορεία του, κατ' ἀρχὴν, ὑποτακτικὸς τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος Φιλοθέου Ζεοβάκου.

Πρωτοπόρος στὸν Ἱερὸ Ἀγῶνα τῆς Ἐθνεγερσίας ἡ Ἁγία Λαύρα, πρωτοπόρος καὶ σήμερα στίς ὑψηλὲς πνευματικὲς ἐπάλξεις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς Ρωμηοσύνης. Συγχαίρουμε υἱκῶς τὸν Σεβ. Ποιμενάρχη τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῶν Καλαβρύτων κ. Ἀμβρόσιο καὶ τὸν πανοσιολ. Καθηγούμενο τῆς Μονῆς Ἀρχμ. Φιλάρετο καὶ τοὺς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν προσφορά τους. Ἐπάξια σηκώνουν ψηλὰ τὸ Λάβαρο τῆς Ἀγ. Λαύρας. Πάντοτε!

Μ. Μελ.